

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 564 del 27/2 al 12/3 de 2023 2,5 €

Fertilitat a preu de mercat

Les clíniques privades de reproducció assistida són un negoci en plena expansió a causa de l'oferta insuficient de la sanitat pública

pàg. 4-11

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA

La Directa SCCL

Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1

08028 Barcelona

Tel: 935 270 982

Mòbil: 661 493 117

directa@directa.cat

www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

QUI SOM?

A fons

Maties Lorente i Eloi Latorre

Miralls

Gemma Garcia i Giuseppe Savino | miralls@directa.cat

Impressions

Laia Alsina | opinio@directa.cat

Cruïlla

Guillem Martí i Tere Albero | cruilla@directa.cat

Roda el món

Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat

Expressions

Irene Selvaggi i Adrián Crespo | expressions@directa.cat

La indirecta

Àlex Romaguera i Mariana Cantero

Correcció

Miriam Tijani | correccio@directa.cat

Edició

Maties Lorente i Eloi Latorre | edicio@directa.cat

Coordinació web

David Bou, Gemma Garcia i Jesús Rodríguez

Coordinació País Valencià

Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat

Audiovisuals

Marta Pérez | audiovisuales@directa.cat

Administració i subscripcions

Jordi Vilaró | administracio@directa.cat

Coordinació de fotografia

Victor Serri | fotografia@directa.cat

Coordinació d'art

Pau Fabregat | disseny@directa.cat

Comunicació

Estel-la Marcos | directa@directa.cat

Difusió

Anna Celma | xarxes@directa.cat

Publicitat i distribució

Miriam Blázquez | publicitat@directa.cat

Gestió web

Talaios Koop.

MITJANS COL-LABORADORS:

El Setembre, La Rella, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahòtsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:

General directa@directa.cat

Redacció Barcelona redaccio@directa.cat

Redacció València paisvalencia@directa.cat

Subscripcions subscripcions@directa.cat

Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: Amaia Moran

La DIRECTA enguany hem rebut dues subvencions de la Generalitat de Catalunya, que representen un 5% del nostre pressupost.

SUMARI

A FONS

4-11

Gestació privativa

Les clíniques privades de fecundació han vist en el retard de l'edat de la primera maternitat o les diverses traves i discriminacions per a accedir a la reproducció assistida pública un negoci que no para de créixer. Un reportatge d'Ester Fayos, Irene Molina, Tere Albero i Eloi Latorre.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Nuria Alabao

Jorge Mancebo conversa amb aquesta periodista i antropòloga, teòrica de referència en l'àmbit del feminisme autònom, que reflexiona, entre altres qüestions, sobre l'impacte dels relats d'extrema dreta en el moviment feminista. Fotos de Jaume Ferrando.

IMPRESSIONS

16-18

Violències de pel·lícula

Sílvia Valle fa una lectura del film *Târ* com una oportunitat perduda per abordar l'assetjament en l'entorn LGTBI+. Il·lustració de Guillem Bosch.

Menys tancs a Ucraïna

Un article de Pere Brunet del Centre Delàs, il·lustrat per Enric Ejarque.

CRUÏLLA

19-21

Habitatge cooperatiu a muntanya

Guillem Martí, autor del text i les fotografies, ens presenta el projecte Copsant, una iniciativa al poble de Balestui (el Pallars Sobirà) basat en la producció agroecològica i que aposta per recuperar les formes tradicionals de vida comunitària.

RODA EL MÓN

22-25

Dissidència desterrada

El govern de Daniel Ortega i Rosario Murillo expulsa més de 200 dissidents de Nicaragua. Per Xavier Ruiz Ribes.

Bateries d'exploració

L'extracció de cobalt a la República Democràtica del Congo genera vulneracions de drets humans i perpetua el colonialisme. Per Helena Cardona Garriga.

EXPRESSIONS

26-31

Dones fent espai

Conchi Berenguer repassa espais urbans protofeministes com els safareigs o els beguinatges.

Un monstre protegit

Un relat de Maria Ferotge il·lustrat per Mevaki.

Tria de llibres

Ressenyes d'Elies Bosca i Miriam Tijani.

INDIRECTA

32

Desarmar l'integrisme cristià

Àlex Romaguera entrevista Kristin Kobes Du Mez, investigadora de la Universitat de Calvin (Michigan) que reflexiona sobre l'evangelisme ultraconservador als Estats Units i la seva deriva violenta. Fotografia de Deborah Hoag.

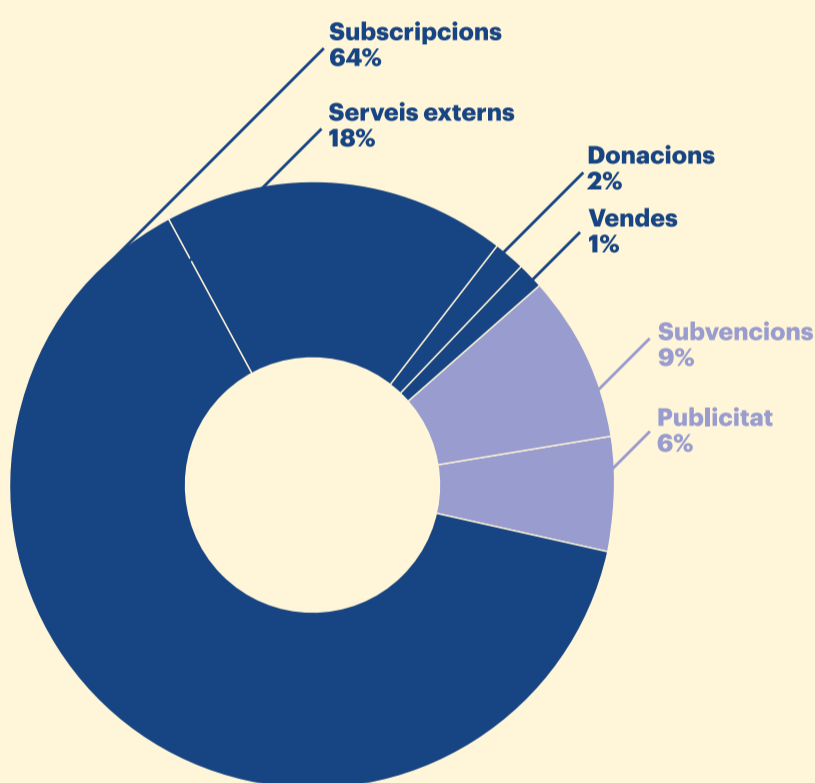
Comunitat Directacoop

Les mans lliures i els números ajustats

La cooperativa aprova el pressupost per a 2023

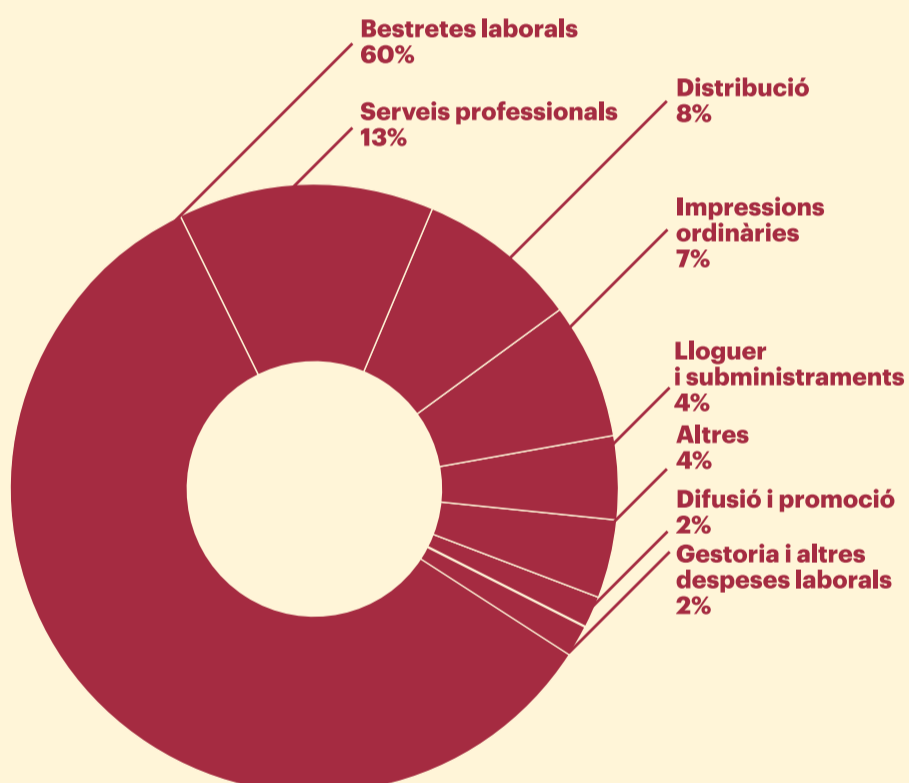
Ingressos

442.070 €

Despeses

442.070 €

Jordi Vilaró

El 16 de febrer, en el marc de l'Assemblea General de La Directa SCCL, es va presentar i aprovar el pressupost econòmic que ha de marcar les línies d'actuació de la cooperativa per a l'any 2023. Es tracta d'un pressupost continuista respecte al tancament de l'exercici comptable del 2022.

En la partida d'entrades, mantenim la voluntat que els recursos propis siguin la font de finançament hegemònica i representaran pel 2023 més del 80% dels ingressos totals. En les despeses, les vinculades a l'activitat pròpia –salari, impressió i distribució– impliquen el 86% del total gastat.

Aquest pressupost, de poc més de 400.000 euros, té clares limitacions. Els ajustos econòmics ens limiten avançar en molts aspectes. Per exemple, la qualitat de la

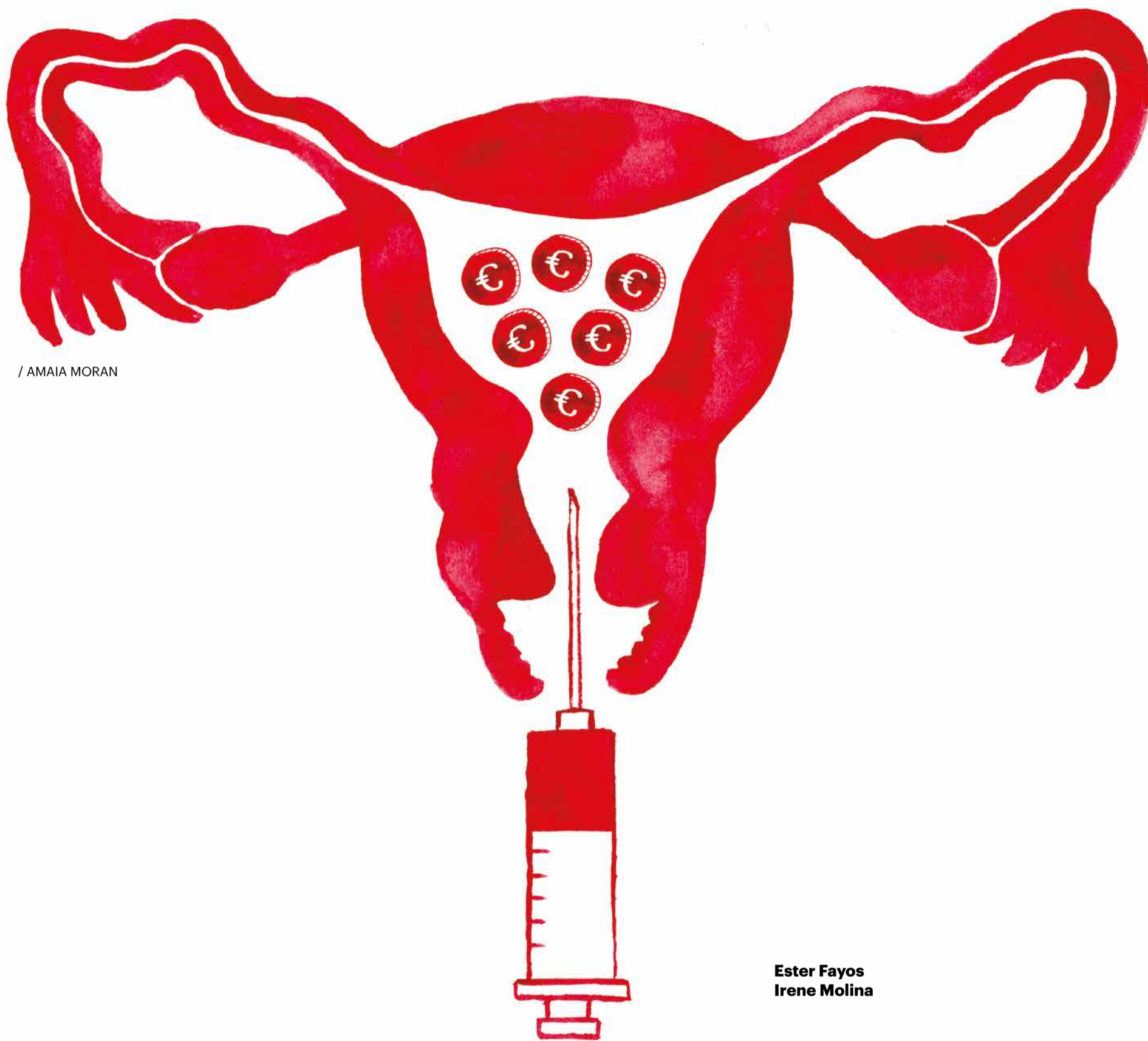
impressió i del paper, la tants cops postergada remuneració de les col·laboracions o els mateixos sous dels socis de treball, que estan congelats des del 2021.

Som conscients que amb un pressupost més ampli podríem fer moltes coses més. Per canviar-lo, però, hauríem d'optar per un model diferent. Sens dubte, retallariem les despeses si fóssim una publicació digital i eliminéssim la publicació en paper. Per fer créixer els ingressos, podríem relaxar els criteris publicitaris, optar a convenis, projectes o patrocinis públics, pactar contingut patrocinat, endeutar-nos, demanar més i més subvencions i un llarg etcètera.

Per nosaltres no tot s'hi val. Considerem que determinades concessions, les econòmiques també, condicionen i posen en risc la nostra

independència periodística. Volem continuar tenint les mans lliures per investigar com i quan volem, per poder continuar destapant infiltracions policials, discursos feixistes o atacs contra el medi ambient. Per això seguim apostant pel model econòmic i periodístic autogestionari i cooperatiu. Un model que ens ha permès definir la nostra agenda pròpia sense que ningú ens imposi ni ens censure res. Així som des de fa disset anys i així volem continuar essent.

Tot això només serà possible si aconseguim mantenir el model, si cada com som més. Per tot plegat, un cop més, us agraïm la vostra confiança i la vostra subscripció, i us demanem que col·laboreu en la difusió d'aquest model de periodisme independent únic que és la DIRECTA.

/ AMAIA MORAN

Malgrat que és un dret reconegut per la legislació a l'Estat espanyol, les diverses traves i discriminacions per a accedir a la reproducció assistida pública han generat un negoci privat que no para de créixer

Ester Fayos
Irene Molina

Elena Longares va prendre la decisió de ser mare en 2014. Aquell any, el govern del Partit Popular encapçalat per Mariano Rajoy havia exclòs les dones sense parella, lesbianes i persones trans gestants d'entre les que podien acudir a la sanitat pública per sotmetre's a les tècniques de reproducció humana assistida (RHA). Sense cap altra opció, i si s'ho podien permetre, moltes van haver d'acudir a clíniques privades. D'altres, s'organitzaren perquè els governs autonòmics trampejaren la norma del PP amb canvis en les seues legislacions. Longares i la seua companya pertanyien al segon grup. Passaren dos anys fins que el govern català va aprovar un nou protocol i Longares va poder assistir a la primera consulta. Llavors, començaria tota una odissea. En el camí, quatre inseminacions artificials fallides, una adopció d'embrions, dos avortaments, i 4.000 euros gastats, sense èxit, en la sanitat privada. Molt de temps i diners. És el que necessiten les persones amb capacitat de

Reproducció assistida, un dret en mans privades

gestar que volen quedar-se embarassades, però que no poden fer-ho de manera natural.

Portaveu de la Campanya Feminista pel Dret a la Reproducció Assistida, per a Longares hi ha diversos motius que l'han forçat a acudir a la sanitat privada per a emprendre el procés: un error administratiu en la derivació del seu cas a l'Hospital Clínic de Barcelona, molta espera i un procés marcat per la lesbofòbia i grassofòbia. El 2019, el Ministeri de Sanitat espanyol va estimar que dels 180.906 tractaments d'inseminació artificial (IA) i fecundació in vitro (FIV), al voltant d'un 70% es van dur a terme en clíniques privades. Segons explica Anna Teixidó, ginecòloga especialitzada en reproducció assistida a l'Hospital Universitari Vall d'Hebron (Barcelona), hui dia, aquestes dues tècniques són les més comunes. La inseminació consisteix a introduir l'espermatozou de la parella o la persona donant dins l'úter de qui gestarà, mentre que la tècnica in vitro, més complexa, s'utilitza sovint als tres o quatre intents fallits de la IA. La FIV implica una estimulació ovàrica per

a produir òvuls que seran fecundats per l'espermatozou en un medi de cultiu i, després, un d'ells transferit a l'úter.

Les cinc empreses principals especialitzades en fecunditat a l'Estat espanyol representen quasi el 60% d'un sector que no ha parat de créixer en els darrers anys. Entre 2014 i 2019, el nombre de tractaments va augmentar un 28%, un creixement que ha impactat de manera positiva en els balanços de les clíniques privades. Segons dades de l'Observatori Sectorial DBK, el 2021, el volum d'ingressos dels serveis de reproducció assistida va assolir els 660 milions d'euros, el doble de la facturació registrada deu anys abans.

La major part de les clíniques ofereixen els seus percentatges com a forma de reclam i publiciten una probabilitat d'èxit entre el 70% i el 80%. Tanmateix, la xifra dista molt de la realitat. Segons dades de la Societat Espanyola de Fertilitat, les taxes de part per a cada cicle iniciat -en funció de l'edat i corresponents a tractaments de FIV amb òvuls propis- són les següents: 13,9%, per a dones

menors de 35 anys; 11,5% en la franja entre 35 i 39 anys, i només un 4,9% per a dones de 40 anys o més. Si no atenem a l'edat de les pacients, la taxa d'èxit mitjana és del 10,5%.

Malgrat la probabilitat escassa d'embaràs, qui recorre a les clíniques sol pagar entre 700 i 5.500 euros per cada intent: les tarifes més baixes corresponen a la inseminació artificial, mentre que en la fecundació in vitro la inversió és major. Per aquesta tècnica, moltes clíniques cobren, com a mínim, al voltant de 4.000 euros. Tanmateix, si falla, tornar a implantar un dels embrions pot costar aproximadament mil euros. El pressupost s'incrementa fins als 10.000 euros si la persona gestant opta per comprar òvuls de donants, que acostumen a ser dones en la millor edat reproductiva. A aquesta despesa cal sumar-li la de la medicació hormonal, que per una inseminació ascendeix als 600 euros i per una fecundació in vitro als 1.100 euros.

Sara Lafuente, sociòloga especialitzada en ciència i reproducció, atribueix el creixement dels »

Elena Longares és portaveu de la Campanya Feminista pel Dret a la Reproducció Assistida / KARIM KHAUROU

Mar Pineda va començar el primer tractament per ser mare amb 36 anys / ROSER GAMONAL

» tractaments de reproducció assistida al retard de l'edat de la primera maternitat. L'Estat espanyol lidera aquest indicador als països europeus: entre 1985 i 2021, l'edat mitjana de la primera maternitat s'ha ajornat dels 26 als 32 anys i mig, segons l'Institut Nacional d'Estadística (INE). “Cada vegada costa més reunir condicions materials i familiars. Aleshores, la maternitat es retarda més i, per tant, necessites l'ajuda de les clíniques i òvuls de donants joves”, exposa Lafuente. També hi han influït certs canvis en els rols de gènere. L'accés de les dones a una formació acadèmica superior ha reconfigurat les seues expectatives vitals i laborals i, alhora, han proliferat models familiars més enllà dels heteronormatius.

En paraules de Sílvia Aldavert, de l'Associació de Drets Sexuals i Reproductius de Catalunya, hi ha una altra realitat que també obre la porta al negoci privat, “un sistema sanitari públic que no garanteix el dret a la reproducció”. Tot i que, des de novembre de 2021, la sanitat pública espanyola, per llei, està obligada a oferir aquest dret a totes les dones fins als 40 anys –independentment de la seua orientació sexual, estat civil o el canvi de sexe–, a la pràctica s'incompleix. El mateix ocorre a l'Estat francès, on no va ser fins a juny de 2021 que es va permetre a dones sense parella, lesbianes i persones trans accedir a la RHA.

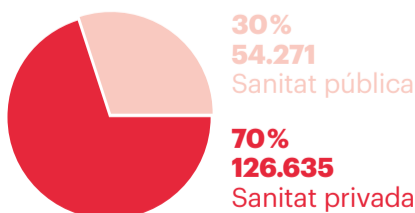
Límits d'edat i llistes d'espera

Voler ser mare i no poder fer-ho de manera natural té un cost: traves legals, inequitats territorials, violències per motius de sexe, origen o orientació sexual; i interminables llistes d'espera que fan que les que s'ho poden permetre econòmicament acaben optant per la privada.

La llei espanyola estableix que l'edat màxima per a sotmetre's a aquests tractaments, per la via pública, són els 40 anys en el cas de la “dona” i 55 en el cas de l’“home”. Aquest límit d'edat baixa a 38 en el cas d'inseminació amb esperma de la parella. Tanmateix, als Països Catalans hi ha territoris que se salten la norma: tant les Illes com Catalunya posen aquest topall d'edat, també, en les inseminacions amb esperma de donant, tot i el que determina la llei estatal.

Nombre de tractaments d'inseminació artificial i fecundació in vitro a l'Estat espanyol

Any: 2019
Font: Societat Espanyola de Fertilitat i Ministeri de Sanitat

La lletra menuda en els límits d'edat és molt rellevant, tenint en compte les taxes d'èxit i les llistes d'espera –al voltant de fins als dos anys per a la FIV i sis mesos per a la IA. Per exemple, si una dona amb 39 anys està en llista d'espera i aquesta és de dos anys, en el moment del tractament ja no hi podrà accedir. Les llistes interminables i la “incertesa” és el que van portar a Mar Pineda a provar pel circuit privat. “Volia que fora àgil, i a la sanitat pública el procés és molt lent, tot i que a la privada atenen el màxim nombre de dones possible en poc temps”, lamenta. Va començar el primer tractament amb 36 anys, després d'un any i mig de cerca amb la seua parella. Es va sotmetre a dues inseminacions artificials a una clínica privada i dues més a l'hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona. Amb totes fallides, va decidir intentar-ho in vitro. “Malgrat que la llista d'espera era de dos anys –recorda–, m'hi vaig apuntar, però no volia arriscar-me i vaig continuar per la privada”. Passat el termini, la cridaren des de Sant Pau per informar-la que era la següent. Llavors, era massa tard: en total, havia desemborsat 10.000 euros –mil euros per cada intent d'IA i 8.000 per la FIV–, i ja feia nou mesos que el seu fill havia nascut.

Segons dades de la Conselleria de Salut de Catalunya, el nombre de pacients en llista d'espera per a fecundació in vitro ascendeix a 3.063 dones. En el cas del País Valencià i les Illes, els departaments de Sanitat no han sabut donar aquesta xifra. En el cas de Catalunya, precisament, el govern autonòmic va aprovar el protocol de 2016 amb l'objectiu de reduir-les mitjançant una acreditació progressiva de serveis d'atenció a la salut sexual i reproductiva. Tanmateix, set anys més tard, “trobem que les desigualtats territorials s'han aprofundit i la llista d'espera s'ha allargat”, denuncia Sílvia Aldavert. I afegeix: “no s'han acreditat nous serveis i, a més, l'actual circuit centralitza totes les demandes en pocs centres sanitaris, obligant a fer llargs desplaçaments”.

La distància, una altra barrera

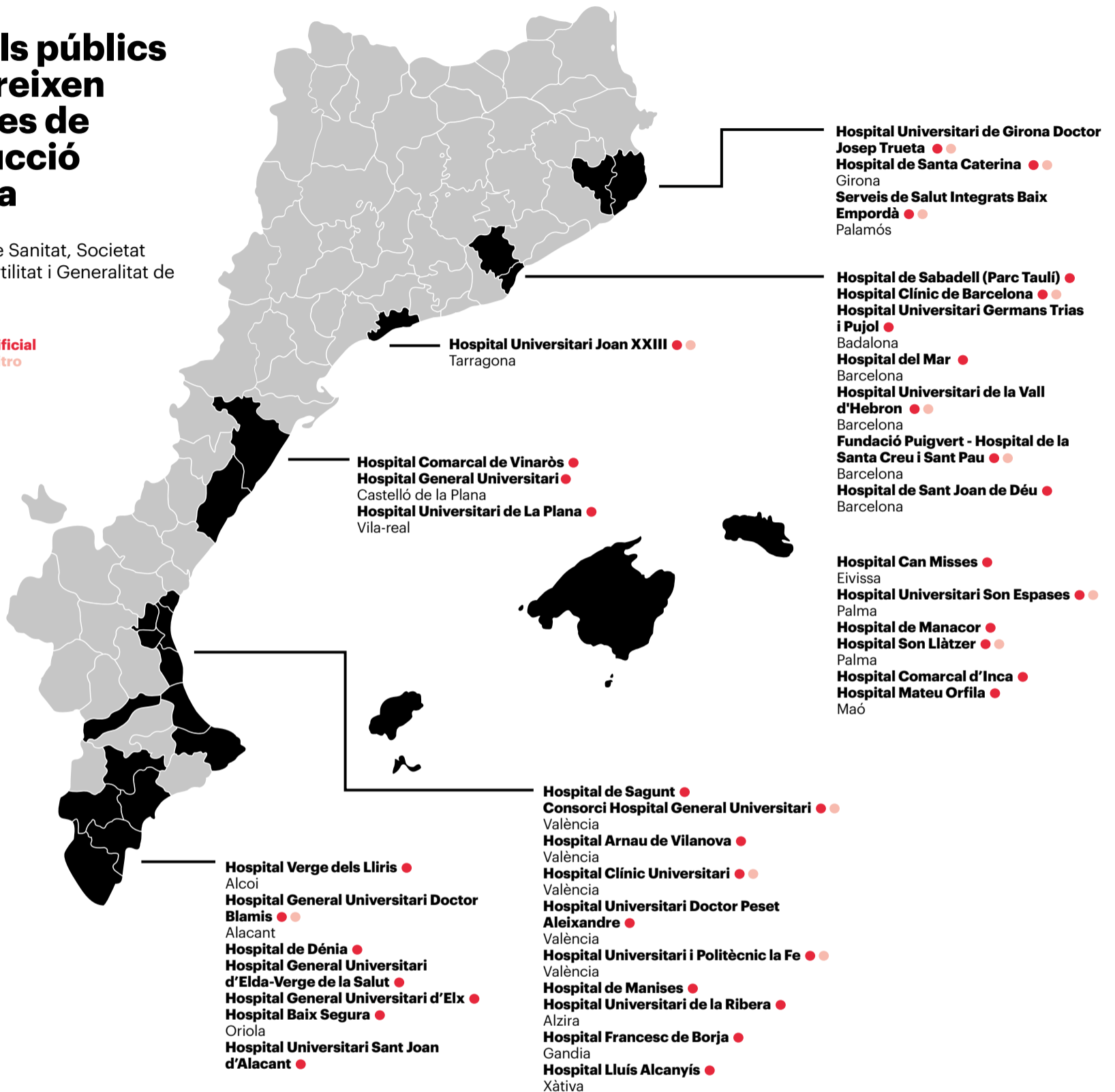
Quan l'edat no suposa un problema, potser és la distància qui expulsa la persona que vol gestar del sistema públic de salut. Segons el recull del

Hospitals públics que ofereixen tècniques de reproducció assistida

Gener de 2023

Font: Ministeri de Sanitat, Societat Espanyola de Fertilitat i Generalitat de Catalunya

- Inseminació artificial
- Fecundació in vitro

Ministeri de Sanitat, als Països Catalans, hi ha 93 hospitals privats i 37 públics amb serveis de reproducció assistida. Aquests últims es reparteixen entre les principals ciutats, amb l'excepció de les comarques de Ponent, que no en compten amb cap. En els de titularitat pública és possible sotmetre's a la inseminació artificial, mentre que la in vitro queda acotada a tretze: a Catalunya, en set dels onze hospitals públics amb unitats de reproducció; al País Valencià en quatre de 22, i a les Illes, en dos dels sis centres públics.

La manca de serveis públics territorials especialitzats en reproducció assistida obliga moltes pacients a desplaçar-se centenars de quilòmetres. Amb 36 anys, la metge de família de Laura Ferre, veïna d'Ontinyent (la Vall d'Albaida), va derivar-la a la

La llei estableix que l'edat màxima per a sotmetre's a aquests tractaments, per la via pública, són els 40 anys en el cas de la "dona" i 55 en el cas de l'"home"

consulta de ginecologia de l'hospital Lluís Alcanyís de Xàtiva per a iniciar l'estudi i sotmetre's a inseminació artificial. "Ací es va allargar tot moltíssim. Finalment, sense haver fet cap intent d'IA, i amb el compte enrere de l'edat engegat, em recomanaren provar in vitro a València", recorda. Això li suposava haver de recórrer els 160 quilòmetres -anada i tornada- des d'Ontinyent fins a La Fe. "La distància ho va dificultar molt", lamenta Ferre. "No podies tenir el suport de la família. A més, et deien que no podies agafar el cotxe després de cada intervenció. Jo pensava: açò ho aconsella algú que es creu que tenim molts diners, algú de la capital o de pobles amb Rodalies. Jo no em podia permetre quedar-me a un hotel", rebla. L'inici del tractament a La Fe es va endarrerir tant que Ferre va de- ➤

Arinta i Gnali denuncien el tracte trànsfob que van rebre durant el procés / JAUME FERRANDO

Laura Ferre és veïna d'Ontinyent (la Vall d'Albaida), però va haver de desplaçar-se fins a València per fer el seu tractament / PAU SELLÉS

» cidir intentar-ho en dues clíniques de València. Finalment, amb 41 anys, es va quedar embarassada per tècnica in vitro en un centre privat.

Racisme, LGTBI-fòbia i grassofòbia

Els obstacles acreixen si es tracta d'una persona lesbiana, grassa, trans o negra. Si una xiqueta naix en una parella heterosexual, automàticament, a la *dona* i l'*home* se'ls concedeixen els drets corresponents, cosa que no succeeix en el cas de les parelles homosexuals. Segons expliquen les investigadores Gracia Trujillo i Mercé Falguera en un estudi sobre aquest tema, "les parelles de lesbianes continuen estant discriminades respecte a les heterosexuals, perquè han de casar-se abans que nasca el bebé". "L'única excepció -matisen- la trobem a Catalunya, que permet la filiació sense haver de contraure matrimoni". Malgrat el que diu la legislació, hi ha clíniques catalanes que obliguen les parelles homosexuals o trans a casar-se.

És el tràmit que van haver de fer Arinta, de València, i Gnali, home trans de nacionalitat francesa, quan van prendre la decisió de tenir una filla. En aquell moment, tant l'Estat espanyol com el francès exclouïen les persones trans de l'accés a la reproducció assistida a través de la Seguretat Social, per tant, van haver d'acudir directament a la privada. "Una clínica de Barcelona, abans de començar el tractament, ens va demanar que ens cassàrem", relata Arinta. "Vam acudir un primer cop al jutjat i ens va rebutjar la petició de matrimoni sota el pretext que era de conveniència. Com que Gnali és negre, podia estar buscant una manera no legal d'aconseguir papers".

No va ser l'única violència per motiu d'origen que van sofrir durant el procés. A la primera clínica privada on van acudir els va atendre un ginecòleg "clarament trànsfob i racista". "Va ser molt hostil i humiliant. Ens va dir que, per llei, no podíem intentar-ho amb l'esperma d'un donant negre, perquè Gnali no era un home". Llavors, la norma espanyola establia que l'equip mèdic havia de procurar garantir la similitud fenotípica més gran possible amb la parella receptora. Però, com que els homes trans encara

no hi estaven inclosos, no es consideraven els seus trets a l'hora de seleccionar el donant. Gnali insisteix en el fet que els "han negat el reconeixement de les violències" sofertes, i això els suposa encara més violència. "Sempre ens deien: 'no és ni racisme ni transfòbia'; però no ens atenien", postil·la.

El pes també pot ser motiu de violència, tal com li va ocórrer a Elena Longares. La llei espanyola fixa que l'índex de massa corporal (IMC) de les dones ha de ser major de 19 i menor de 32 per accedir a la reproducció assistida a través de la Seguretat Social. Longares no recorda si superava el límit, però assegura que la van culpabilitzar de no poder quedar-se embarassada "per estar grassa". Després de quatre anys d'intents fallits, li van diagnosticar un problema hormonal i cromosomàtic que li impedia gestar.

Davant les traves legals i la discriminació, algunes persones opten per la reproducció autogestionada. Per casualitat, Arinta i el seu company trobaren informació relativa al banc danès d'esperma Cryos, el qual permet encarregar mostres que després envien per mitjà d'un transportista en una nevera. "El capitalisme ha vist en els impediments per a accedir a la reproducció assistida un mercat per continuar acumulant capital. T'envien esperma com si fora Amazon", manifesta Gnali. La comanda més bàsica té un cost aproximat de 500 euros i el seu preu incrementa en funció de la qualitat del semen, del tipus de congelació o del volum d'informació que se sol·licita del donant. "Pots triar el seu grup sanguini, característiques físiques i, fins i tot, t'informen dels seus hobbies", comenta. En el seu cas, no van arribar a comprar-ne, però Elena Longares i la seua companya sí. "Malgrat que no va funcionar, va ser el procés més respectuós i menys angoixant. Ens va permetre connectar i fer-ho més acollidor", destaca. L'experiència de la reproducció assistida autogestionada els va fer evidenciar la necessitat "d'un canvi estructural en el plantejament del procés". "S'ha d'incorporar una visió feminista i interseccional i ha d'haver-hi una formació obligatòria per a tots els professionals", conclou Longares. ●

Entre 1 i 2 anys

temps mitjà en llista d'espera a l'Estat espanyol

3.063

persones en llista d'espera per a la fecundació in vitro a Catalunya

Gener 2023

Font: Conselleria de Sanitat

Un negoci fecund que atrau inversions

La compra recent del grup privat líder en reproducció assistida a l'Estat espanyol per part d'un fons inversor estatunidenc indica la puixança del sector a la Península

La seu principal de l'Institut Valencià d'Infertilitat (IVI) / ARXIU

Eloi Latorre

El negoci de la reproducció assistida als Països Catalans a penes té vint anys d'existència. Al voltant del canvi de mil·lenni sorgeixen com bolets clíniques privades especialitzades en inseminació artificial i fecundació in vitro. Ara bé, en els últims cinc anys, el sector ha viscut un creixement espectacular, que ni tan sols el sotrac de la covid ha aturat. Segons l'Observatori Sectorial DBK, tot i que l'any 2020 el volum de negoci a l'Estat espanyol es va reduir un 8%, el 2021 es va recuperar amb un 9,2% de creixement. Aquest any, el negoci privat de la gestació assistida generava arreu de l'Estat 501 milions d'euros (mentre l'activitat derivada del sistema públic en genera només cent). Catalunya i el País Valencià són àrees punteres en aquesta indústria creixent: juntament amb Madrid

i Andalusia concentren gairebé el 65% del negoci al territori espanyol; només a Catalunya s'hi ubiquen el 25% de les clíniques especialitzades.

DBK avalua en uns 320 els centres privats específicament dedicats a reproducció assistida operatius a l'Estat espanyol. I, encara que l'activitat continua molt fragmentada -el 60% dels negocis factura menys d'1 milió d'euros anual-, cada cop més es va dibuixant un panorama dominat per grans cadenes amb diverses clíniques especialitzades, que juguen la carta de l'expansió internacional o bé es fusionen amb grups sanitaris forans i atrauen l'atenció dels grans fons de capitals que dominen el mercat de valors globals.

Ara mateix, entre cinc operadors dominen el 65% del mercat.

Un exemple que ara és notícia l'ha protagonitzat el grup que es considera líder d'aquest sector a la península Ibèrica, l'Institut Valencià

El fons inversor Kohlberg Kravis Roberts va prendre el control d'un 80% de l'IVI, amb una inversió valorada en 3.000 milions d'euros

d'Infertilitat (IVI), fundat el 1990 pels doctors José Remohí i Antonio Pellicer. Avui, l'IVI ha esdevingut una maquinària que es vanta d'haver fet possible el naixement de 250.000 bebès i ha conformat una xarxa de 31 clíniques a l'Estat espanyol, entre elles -a banda de

la seu central a València-, a Alacant, Barcelona, Castelló, Girona, Palma, Manacor, Lleida i Eivissa. A més, mitjançant diferents formes d'associació, ha creat la marca Ivirma,

amb 75 centres en diversos països d'Europa i Amèrica, entre els quals en destaquen una vintena als Estats Units, absorbits en fusionar-se amb la companyia Reproductive Medicine Associates of New Jersey l'any 2017.

L'any passat, el fons inversor amb base a Nova York Kohlberg Kravis Roberts (KKR) va prendre el control d'un 80% del capital de l'IVI, amb una inversió valorada en 3.000 milions d'euros. L'operació ha estat un cop d'efecte en aquest sector sanitari, ja que KKR també controla l'accionariat d'un altre grup punter a la Península. Es tracta de GeneralLife, societat d'origen italià que ha anat estenent els seus tentacles al mercat espanyol mitjançant l'absorció -els anys 2019 i 2020- de les cadenes Ginefiv i Ginemed, amb una xarxa resultant de setze clíniques, de les quals, dues a Barcelona i una a València. El mes de novembre s'anunciava que KKR prenia el control del capital de GeneralLife, fins aleshores dominat pel fons italo-britànic Iverindustrial.

El domini valencià en aquest àmbit de negoci té altres representants, com l'Instituto Vasco de Fertilidad (IVF) que, malgrat el seu nom, té la seu central a Alacant i disposa de clíniques a Madrid i Sant Sebastià. I el Grup Bernabeu, també nascut a la capital alacantina el 1995, té vuit centres filials, entre ells a Elx, Benidorm i Palma, i el mèrit de la primera fecundació in vitro exitosa al País Valencià l'any 1995.

Eugin, principal nau insígnia del negoci sorgida a Barcelona, que també disposa d'una clínica a Madrid, ha passat igualment a jugar a la primera divisió del negoci hospitalari privat internacional. El desembre de 2020 s'anunciava la seva venda al grup hospitalari alemany Fresenius, que ja controla el principal hòlding hospitalari privat espanyol, Quirón Salud. El qual, per cert, també va absorbir fa una dècada l'Hospital Universitari Dexeus de Barcelona que, tot i tenir un nivell d'activitat més limitat en l'àmbit de la reproducció assistida, sí que ostenta la fita simbòlica d'haver acollit el primer part exitós produït per una fecundació in vitro a l'Estat espanyol, l'any 1985. ●

arc
Assegurem compromís
www.arc.coop

Collectiu Ronda
Defensem tots els teus drets
www.cronda.coop
T. 932682199

La Directa utilitza els serveis de
foli verd gràfiques
C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

DEIXA'T MIRAR
ANUNCIA'T A LA DIRECTA!
150.000 visites úniques mensuals al web
Més de 3.500 subscriptores
publicitat@directa.cat

Donació d'òvuls, el mercadeig invisible

Les compensacions econòmiques que proporcionen les clíniques a les donants, en molts casos, dones joves amb treballs precaris, han fet de l'Estat espanyol el líder europeu d'aquesta pràctica

Tere Albero

L'Estat espanyol és el proveïdor més gran d'òvuls a Europa. Segons l'"Informe estadístic de tècniques de reproducció assistida" del Ministeri de Sanitat espanyol, el 2019, es van realitzar quasi 18.500 cicles de tractament amb òvuls a persones procedents de l'estranger, la majoria de l'Estat francès i Itàlia –països amb lleis molt més restrictives pel que fa a aquesta pràctica. Però, d'on venen aquests òvuls? Els estudis al respecte i les expertes projecten un perfil: dones joves d'entre 18 i 34 anys, motivades per les compensacions econòmiques que se'n deriven.

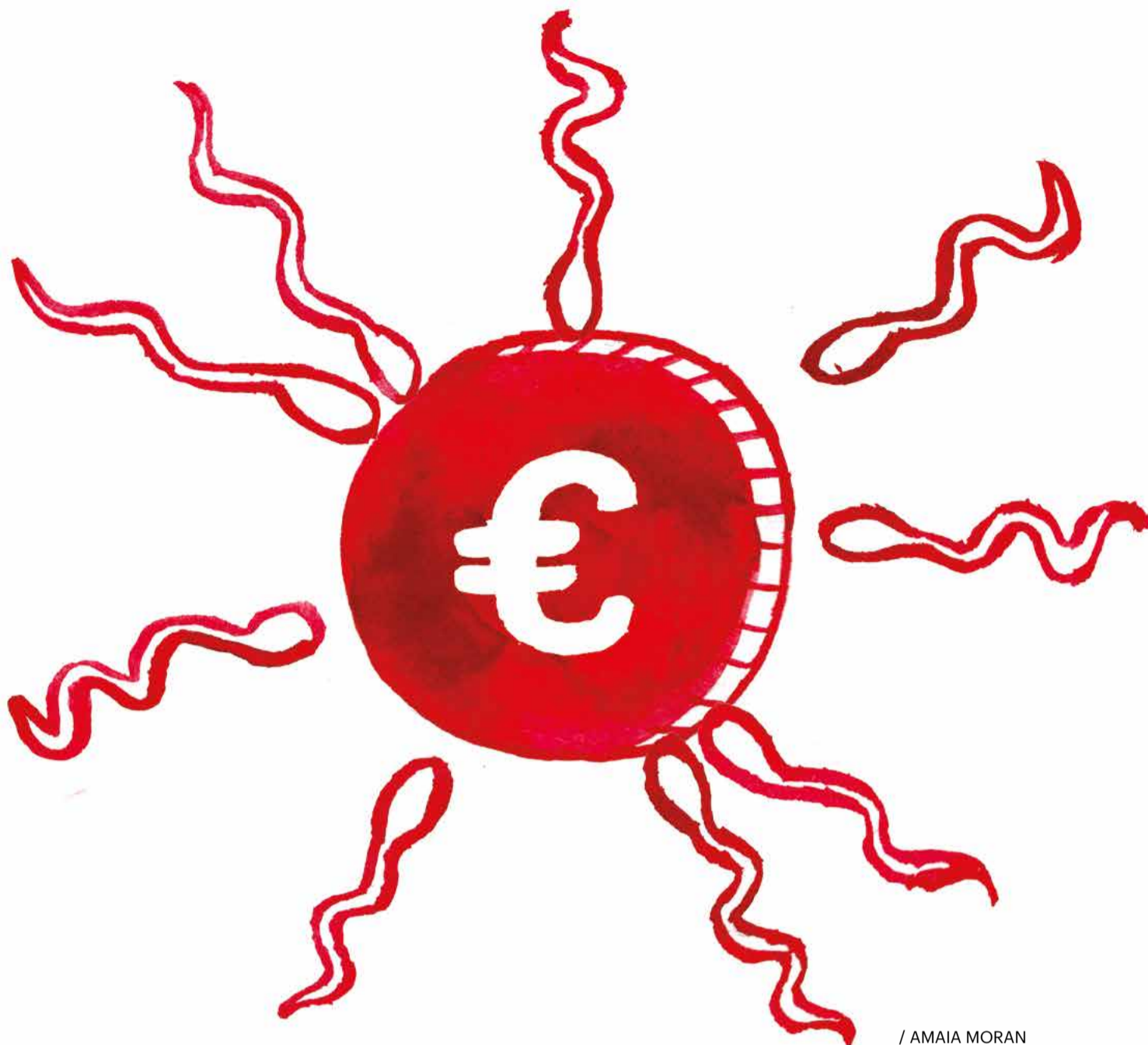
Ainitze Durán tenia 22 anys quan va fer la seua primera donació a la clínica Quirón de Barcelona. La seua germana ja havia donat, i ella va veure una manera "d'aconseguir ràpidament els diners que necessitava en eixe moment, mentre fas una cosa bona". Recalca que el procés és "senzill": telefonades per a sol·licitar informació, t'expliquen el procediment i et donen una primera cita. En arribar a la consulta, et fan una entrevista, t'informen dels possibles riscos i, si t'accepten com a donant, comences el tractament.

Segons ha estudiat l'antropòloga social Priscilla Rivera en la seua tesi doctoral *A la recerca de la donant perfecta. Narratives al voltant de l'ovodonació* (2021), els requisits que ha de complir una persona per determinar si és apta o no són la manca d'antecedents familiars amb diagnòstics de trastorns de salut mental, diabetis o problemes cardiològics. També pregunten pel tipus de relació establerta amb la mare, el pare, familiars, les amigues o amb la parella, en cas de tenir-ne. Unes altres qüestions versen sobre els hàbits de consum d'alcohol, café, tabac o altres drogues o sobre les característiques fenotípiques i les diferències amb

altres avantpassats directes. Finalment, pregunten per possibles antecedents penals, així com per la motivació i pors a l'hora de donar. "A l'entrevista has de dir que ho fas per altruisme, per a ajudar a altres dones, però jo ho vaig fer pels diners, com la majoria", reconeix Andrea Martí, jove donant que prefereix utilitzar un nom fictici.

La importància de les característiques fenotípiques de les donants rau en l'obligació que té l'equip mèdic de trobar la que més s'assembla a la futura mare. La llei espanyola de reproducció assistida estableix que "s'haurà de procurar la similitud fenotípica de les mostres disponibles amb la dona receptora". Als Estats Units es poden triar les donants mitjançant un catàleg de fotografies i descripcions que fan les mateixes donants. A l'Estat espanyol, en canvi, està prohibit per llei que les donants i les receptores es coneguen, i són les clíniques les encarregades del que es coneix com a fer *matching*. Centres de

A l'Estat espanyol està prohibit per llei que les donants i les receptores es coneguen, i són les clíniques les encarregades de fer l'enllaç

/ AMAIA MORAN

reproducció assistida, com ara l'Institut Valencià d'Infertilitat (IVI), dissenyen campanyes publicitàries, amb el reclam "Perfect Match 360°".

En aquesta línia, Júlia Bacardit, periodista i escriptora del llibre *El preu de ser mare* (2020), assegura que "no es busquen òvuls de persones negres". "Les donants han de ser blanques, amb els ulls i els cabells clars", perquè "aquestes són les característiques de la majoria de les persones que sol·liciten tractaments de reproducció assistida", assevera. El testimoni de Kandi Arasa ho avala. Ella és afrodescendent i quan va donar òvuls a la clínica Embriogyn de Tarragona es va trobar amb diversos entrebancs a causa del seu origen. "El racisme és subtil, però està present. Donen per fet que una dona africana no podrà pagar-se la reproducció assistida", rebla Arasa.

Donants joves i precàries

Segons la tesi de Priscil·la Rivera, "les donants són dones joves, universitàries, sanes i altruistes, o almenys això és el que projecten les clíniques privades". Aquesta imatge que venen es reforça en totes les campanyes de publicitat. Però, a la pràctica, els perfils són molt més heterogenis.

Els resultats d'un estudi elaborat a partir de les dades procedents de 2.868 donants d'una clínica de Barcelona, entre 2015 i 2017, conclouen que la majoria de donants tenien entre 19 i 21 anys. Un 84% eren de l'Estat espanyol, seguides de les nascudes a Romania, que representaven el 5%. La gran majoria treballava com a dependent en una tenda (34%) o de cambrera (21%). Uns altres oficis, menys representats, foren auxiliars administratives (5%), perruqueres (3%) o cuidadores (6%).

Cal destacar que el Centre d'Estadística de Reproducció Humana Assistida a Catalunya va deixar

de recollir dades en l'any 2014. Ara, aquesta tasca és responsabilitat de la Societat Espanyola de Fertilitat (SEF), que xifra en un total de 14.521 les donants en 2019 sense analitzar-ne el perfil socioeconòmic.

Negoci disfressat d'altruisme

A l'Estat espanyol està prohibida la compravenda de qualsevol mena de cèl·lules humanes. Per això, la retribució econòmica que reben les donants és en concepte de les "possibles molèsties i despeses de desplaçament durant el procés de donació", tal com s'explica des de la clínica EasyDona, amb seu a València. Des del centre es recorda que "la donació d'òvuls és un acte totalment voluntari, altruista i solidari amb el que ajudaràs a complir somnis".

Cada donant rep entre 900 i 1.200 euros per la donació. Anitzie Durán matisa que "per a motivar-te a continuar donant, cada vegada que tornes a la clínica et donen cent euros més". Ella ha

Tot i que està prohibida la compravenda de qualsevol mena de cèl·lules humanes, cada donant rep entre 900 i 1.200 euros

donat en quatre ocasions, i en l'última va rebre 1.200 euros. "Et donen els diners en efectiu una vegada ha finalitzat tot", afegeix.

El tractament consisteix en una estimulació ovàrica que incrementa la producció d'òvuls. Això s'aconsegueix mitjançant una medicació hormonal que s'administra durant deu o dotze dies amb injeccions en la zona pelviana. Es pretén que maduren el nombre més gran de fol·licles possibles dins de cada ovari. De cadascun d'aquests fol·licles s'extrau una mitjana de quinze a vint òvuls, mitjançant una punció que aspira el líquid que conté els òvuls i requereix la sedació de la pacient.

Els riscos dels quals no es parlen

"Fatiga, cansament, inflor, taquicàrdies... Són símptomes semblants als de quan et ve la regla". Totes les donants entrevistades descriuen aquests símptomes durant el procés d'hormonació. Tanmateix, hi ha altres riscos derivats de la donació, com la torsió ovàrica o la síndrome d'hiperestimulació ovàrica, a causa d'un excés d'hormones que pot generar des d'un dolor lleu a l'abdomen fins a vòmits, falta d'alé o augment de pes.

Als efectes físics se sumen els psicològics o emocionals. A la clínica s'informa dels riscos que assumeix la donant, però "minimitzen els possibles efectes secundaris", coincideixen Anitzie Durán i Andrea Martí. Per la seua part, Kandi Arasa manifesta que si ara pogués tornar enrere, no tornaria a donar: "No faria passar al meu cos per eixe tràngol". En paraules de Bacardit, "els recursos econòmics es destinen a la investigació per millorar les tècniques de reproducció assistida, però no a investigar si la donació d'òvuls comporta riscos a mitjà o llarg termini". ●

Nuria Alabao

periodista i antropòloga

“Perquè hi haja justícia feminista, l’horitzó és acabar amb el capitalisme”

Text: Jorge Mancebo
Fotografia: Jaume Ferrando

Periodista i doctora en Antropologia, Nuria Alabao (València, 1976) s’ha convertit en una de les veus imprescindibles dels feminismes autònoms. Ha participat en una desena de llibres col·lectius i ha publicat en diversos mitjans de comunicació. Actualment, és columnista al diari Ara i coordina la secció de feminismes a la revista CTXT. Els darrers anys, ha estudiat l’entrecruament entre les qüestions de gènere i l’extrema dreta. Conversem amb ella al barri de Benimaclet, al Racó de les Jaqueteres, un espai en desús reapropiat pel moviment feminista per cultivar la memòria de les treballadores del tèxtil, històricament silenciades

Com definiries el context polític actual i la capacitat dels moviments autònoms per a articular-se al carrer? Vivim en un context de crisi profunda on fins i tot la mateixa globalització neoliberal sembla trontollar. Però, alhora, no estem assistint a un moment de mobilització que pugui aprofitar aquesta conjuntura per a rellançar conflictes o posar la lluita de classes en primer terme. El cicle que va arrancar amb el 15M i la desorientació que vivim els moviments socials ens han deixat atrapats. Els nous partits i les seues lògiques han contribuït a una renovació del camp progressista, que en part captura el llenguatge dels moviments a favor seu -només cal mirar el que succeeix amb el feminisme o l’ecologisme i el seu ús per a legitimar governs o polítiques de tota mena. D’altra banda, comptem amb moltes iniciatives polítiques comunitàries i de base, però que no aconsegueixen articular-se o generar estratègies compartides que permeten escalar la conflictivitat. Aquest és el principal repte de les lluites transfeministes, ecologistes, d’habitatge, sindicats de barri o dels centres socials, transcendir l’autonomia dels seus espais i generar llocs de trobada on construir horitzons estratègics compartits, que ens permeten cooperar.

Existeixen debats acalorats sobre quin és el subjecte polític al qual adreçar-nos. Què significa per a tu la lluita de classes avui?

El subjecte clàssic del moviment obrer està dissolt per diverses dinàmiques i factors. Per tant, per respondre avui a la pregunta “què és la lluita de

classes?”, hem de parlar d’aquella política que respon, o que aconsegueix imposar, els interessos d’un percentatge de la població majoritàriament exclòs econòmicament i sense mecanismes de representació. A l’Estat espanyol, avui podria ser un 30% de la població i, probablement, anirà augmentant. Per altra banda, quan es critica el feminisme o l’ecologisme perquè són lluites parcials o identitàries, o perquè estan parcialment institucionalitzades -que en part és cert- hem de respondre que són molt més, que tenen una gran potencialitat, però per a desplegar-ne tota la seua capacitat hem de portar la lluita de classes al seu interior. És a dir, una de les grans preguntes és com podem fer d’un moviment interclassista, com ara el feminisme, una ferramenta útil per a la transformació que trenque l’interclassisme i situe els interessos de les que estan més avall al centre, siguen pobres, putes, trans o migrants. Si només parlem de violència, que és molt important, però és menja tota la resta, i no parlem de la divisió sexual del treball o de les tasques reproductives, el feminisme no desplegarà tota la seua potència.

Has investigat l’entrecruament entre feminismes i l’extrema dreta. Quins són els principals atacs ultres als feminismes?

Hi ha un eix central que és la defensa de la família “natural”. És a dir, la defensa dels rols clàssics de les dones dins de l’ordre reproductiu, que implica oposar-se a una sèrie de drets que poden ser tant els drets de les dissidències sexuals com els drets de les dones en un sentit ampli. Això els serveix per a oposar-se al matrimoni igualitari,

a l'avortament o a les polítiques de gènere. Per altra banda, trobem elements que depenen també del lloc des d'on s'enuncia l'extrema dreta. En aquest sentit, se suposa que l'extrema dreta d'Europa Occidental han adaptat les seues estratègies als consensos socials amplis, com el concepte d'igualtat de gènere. Com a exemple, Vox instrumentalitza aquest consens envers la igualtat formal entre homes i dones a Occident, precisament, per a diferenciar-nos d'altres pobles més "endarrerits", com a afirmació de superioritat nacional. De la mateixa manera, com que segons ells ja existeix la igualtat formal, qualsevol política pensada per a contrarestar una situació de desigualtat estructural que puguem pensar des dels feminismes és una política que discrimina els homes. Aquestes són algunes diferències, però n'hi ha d'altres.

S'han escrit rius de tinta sobre la llei del "només sí és sí". Què és per a tu la justícia feminista?

En els feminismes autònoms cada cop hi ha un reclam major per pensar en processos no punitivistes, és a dir, que no posen el càstig en el centre sinó la veritat, la reparació i la garantia de no repetició. En qualsevol cas, la justícia feminista no ens la donarà el Codi Penal, que històricament no ha estat un bon aliat de les dones i les dissidències sexuals. En els casos que ocorren en els moviments socials, una cosa que pot transformar radicalment el tractament és que, a més de la persona agredida i l'agressor, es considere la comunitat. Introduir la comunitat com a part del procés fa que les solucions es pensen i s'exerciten en col·lectiu, i es porte el conflicte a un altre escenari. També hauríem de parlar d'una justícia que no individualitza els problemes, com sí que fan el càstig, la presó o el sistema penal amb tots els seus biaixos de classe, raça o origen. Una justícia que es busca en termes col·lectius i de transformació social. I això no exclou l'autodefensa quan siga necessària, és clar. Perquè hi haja justícia feminista, l'horitzó és acabar amb el capitalisme. En aquest marc és on s'entenen més les demandes d'abolir la policia o les presons.

Les darreres setmanes, s'ha vist com Vox a Castella i Lleó s'inspirava en Hongria i proposava obligar els metges a oferir a les persones gestants que escolten el batec del fetus abans d'interrompre un embaràs. L'antifeminisme contra el dret de l'avortament és una estratègia global de l'extrema dreta?

La qüestió de l'avortament és un element central de les guerres de gènere de l'extrema dreta des dels anys setanta, quan precisament gràcies a les lluites feministes de l'època, l'avortament va començar a convertir-se en un dret més extens a Europa Occidental i els EUA. Des de llavors, aquesta estratègia s'articula en diverses formes, tot i que un dels discursos principals és la idea

L'enduriment del sistema penal i de les ferramentes de la repressió és de les coses més greus que ha fet aquest govern 'progressista'

de l'hivern demogràfic. És a dir, el pànic que genera que les taxes de fecunditat hagen descendit per davall del necessari per a sostenir la població d'un lloc. Una versió més exagerada és la teoria del gran reemplaçament. Aquesta idea ve a dir que la caiguda de la fecunditat, per una banda, es deu al fet que les dones no vulguen ser mares per culpa del feminisme i l'avortament. Per altra banda, quan parlen de conseqüències demogràfiques, ho vinculen amb qüestions racials i xenòfobes. L'extrema dreta argumenta que la població local serà substituïda per població musulmana perquè les taxes de fecunditat en dones musulmanes són més altes que les de les dones nacionals pervertides pel feminisme. Aleshores, per mitjà d'aquests terrors demogràfics, estan component-se qüestions racials i de gènere, dos temes molt lligats en qualsevol ordre reproductiu occidental.

Els feminismes són un eix de lluita per combatre l'extrema dreta?

El feminisme, en molts indrets del món, és el principal front de lluita contra l'extrema dreta. En el carrer i, en moltes ocasions, també en el vot. S'ha demostrat a països com el Brasil de Bolsonaro o a Polònia. No obstant això, ací hauríem d'apostar per un determinat tipus de feminisme, perquè hi ha diversos projectes feministes, i de vegades estan confrontats. Un feminisme antifeixista hauria de ser aquell que no compra res de les propostes de

l'extrema dreta i, per tant, no les reforça. Estic parlant de plantejaments com el femonacionalisme de Sara Ferris, ací a Espanya encarnat pel feminisme il·lustrat, que assegura que la nostra civilització és feminista i, per això, superior a les altres. És aquest sector el que vol la prohibició del vel en les escoles, com passa a França. O que sosté posicions que reforcen l'associació entre migracions i inseguretat. O que demana increments de penes, com també fa l'extrema dreta de Vox que proposa la cadena perpetua per als violadors. També, si diem que l'extrema dreta usa les seues guerres de gènere o els conflictes ètnics per a desviar l'atenció de la qüestió de classe, evidentment, necessitem un feminisme que s'articule i faça política a partir de la qüestió de classe. Els feminismes de base hem de passar a l'ofensiva i transcendir l'agenda imposada des de dalt, radicalitzar el discurs, que el centre no siga la discussió o demandes de lleis. Per exemple ara, quan s'està parlant del Codi Penal i de l'increment de penes com si fos una exigència feminista, de quin feminisme es parteix?

En l'àmbit de la repressió, veiem com encara continua intacta la llei mordassa o com, recentment, s'ha substituït el delictes de sedició per un enduriment de penes en els delictes de desordre públics. Com està afectant la repressió als moviments?

L'enduriment del sistema penal i de les ferramentes de la repressió és de les coses més greus

O ens componem amb segments socials pobres i de les classes excloses o no arribarem molt lluny en la generació de conflicte

que ha fet aquest govern “progressista”. Per una banda, hi ha la promesa incomplerta de reformar la llei mordassa. El projecte que està sobre la taula no deroga algunes de les qüestions més fonamentals, com la presumpció de veracitat dels agents, que és la que s’està utilitzant per a criminalitzar moltes mobilitzacions socials. Per altra banda, la derogació del delictes de sedició, que ja es coneix com la llei Marlaska-Asens. Amb l’excusa d’alliberar als líders del procés, s’han introduït elements que, com ha dit el Sindicat de Llogateres, criminalitzaran el moviment d’habitatge, entre d’altres. Això són més eines per a la repressió d’una de les lluites essencials ara mateix.

És possible la lluita feminista sense l’antiracisme?

Precisament, quan veus com l’antifeminisme està travat en tota la qüestió racial en els discursos de l’extrema dreta, te n’adones com, a Europa Occidental, l’ordre reproductiu o de gènere se sosté sobre les qüestions racials. No es pot lluitar contra aquest ordre sense una aliança antiracista. Al mateix temps, gènere i classe són dues línies d’estratificació del mercat de treball que desvaloren i augmenten l’explotació. Per tant, són dues lluites que estan totalment imbricades, i no es pot concebre una lluita feminista que no s’opose a les fronteres o la llei d’estrangeria. Qui desenvolupa les tasques de reproducció social remunerades a l’Estat espanyol?

Fonamentalment, dones migrades. Què passaria si no fos un treball barat i amb menys drets?

En un món globalitzat submergit en múltiples crisis i en què les lluites es diversifiquen, com s’articulen aliances entre els diferents subjectes de lluita sense invisibilitzar-ne d’altres?

És una de les preguntes centrals de la nostra època: com ens componem políticament ara que no hi ha un subjecte únic, que antigament podria estar representat per l’obrer blanc. A aquesta pregunta podríem donar-li una resposta teòrica, per a parlar d’aquesta composició, però, en definitiva, és una pregunta que es respon a la pràctica. Per a construir aquests espais la gent s’ha d’organitzar amb artesia i virtuosisme, que depèn molt dels contextos. Cal ser molt generoses també amb la diversitat i amb les formes d’articulació política en subjectes que, en el fons, són molt diferents. Aquesta qüestió la podem trobar en espais interclassistes com poden ser les PAH, on trobem subjectes militants de classe mitjana que es componen amb classes més excloses, i veiem les dificultats per superar les distàncies a la militància. En qualsevol cas, el fet que les lluites estiguen protagonitzades per la classe mitjana té uns límits molt clars en l’ambició d’aquestes: o som capaces de compondre’ns amb segments socials pobres i de les classes excloses o no arribarem molt lluny en la nostra capacitat de generar conflicte. No tinc una solució teòrica, cal posar-se mans a l’obra. ●

a doble espai

'Tár' o quan Hollywood porta la batuta amb les violències sexuals

La pel·lícula en què Cate Blanchett interpreta una directora d'orquestra abusadora de joves intèrprets aborda un assumpte valent: les violències en els entorns LGTBI+. Malauradament, ho fa amb una finalitat maquilladora de l'assetjament exercit molt majoritàriament per homes en el món musical

Sílvia Valle

Gestora cultural, pedagoga i promotora d'igualtat

Lydia Tár és una directora d'orquestra que després d'haver arribat a la Filharmònica de Nova York assoleix, probablement, el podi més anhelat per qualsevol persona que es dediqui a la direcció: la Filharmònica de Berlín. Tár és brillant, però també és extravagant, exigent, manipuladora i, a voltes, maltracta clarament les persones que l'envolten, podríem dir que representa totes les *red flags* que podem imaginar-nos després d'haver llegit sobre el cas de Plácido Domingo. Però Lydia Tár ni existeix ni va existir en la vida real, Lydia Tár és un personatge de ficció, protagonista de la pel·lícula que pren per títol el seu cognom, *Tár* (Todd Field, 2022) i que aquests dies es pot veure en sales de cinema.

A priori, la idea de representar a una dona com a directora sembla interessant, a causa de la poca presència que aquestes tenen en un món laboral àmpliament masculinitzat. De fet, si consultem la Wikipedia, trobarem 85 pàgines dedicades a dones directores d'orquestra. Si consultem, en canvi, per "directors d'orquestra", el que trobem és que només a França hi ha 86 directors amb pàgina web a la Wikipedia; a Itàlia arriben als 117; a l'Estat espanyol, 184, i a l'Argentina, 262 directors indexats. El total d'homes indexats és de 1.670. Això vol dir que el 95,10% de les persones indexades com a professionals de la direcció d'orquestra són homes, enfront del 4,9% de dones. Així que donar visibilitat a una dona és positiu. Però ho és sempre i de qualsevol forma?

Al llarg del metratge veiem un probable declivi de Lydia al més pur estil *El crepúsculo de los dioses* (1950), però, de cop, comença a esmentar-se el motiu del declivi, i no és altre que l'assetjament sexual d'una dona lesbiana amb poder cap a les joves intèrprets musicals amb les quals treballa. Tár és la seva superior jeràrquica i, bàsicament, ofereix millors condicions a aquelles que accepten compartir intimitat sexual amb ella. Si no hi accedeixen, potser són relegades, expulsades o fins i tot acusades de desequilibrades, arribant a enfonsar la seva carrera. Això és assetjament

sexual de manual, del que hem vist no fa gaire en el *Salvados* sobre Plácido Domingo.

Si revisem les dades d'assetjament el que trobem és que segons l'Enquesta de l'Agència Europea de Drets Fonamentals (FRA), una de cada dues dones (55%) han patit assetjament sexual a la feina. El percentatge augmenta fins a un 75% si les dones tenen una alta capacitat professional o han exercit càrrecs de responsabilitat. El mateix informe indica que el 90% de les persones assetjades són dones. Segons la *Macroenquesta de violència contra les dones 2019*, indiquen que a Espanya el 40,4% de les dones majors de 16 anys han patit assetjament sexual físic i un 74,9% assetjament sexual no verbal, incloent-hi diverses formes de ciberassetjament.

Les dades de denúncies, en canvi, evidencien que la problemàtica, tot i ser patida per vora la meitat de la població femenina, no és denunciada, pràcticament. Segons el Ministeri de l'Interior espanyol, entre 2012 i 2019 únicament es van interposar 2.183 denúncies per assetjament sexual. De fet, segons les dades de la *Macroenquesta*, vora el 40% de les dones assetjades no ho van parlar directament amb ningú.

Finalment, cal assenyalar que segons l'"Informe sobre delictes contra la llibertat e indemnitat sexual (2021)", el total de les persones responsables d'assetjament sexual van ser homes. És a dir: és un tipus de violència altament patida per dones, totalment exercida per homes i amb un índex problemàticament baix de denúncies.

Davant d'aquesta realitat només podem preguntar-nos si realment era necessari crear aquesta representació que no fa altra cosa que acceptar el discurs de què la violència no té gènere i que les

Cal generar discurs sobre les violències intragènere i oferir representacions honestes

dones també assetgen. Aquest mite es veu encara més reforçat quan l'estratègia de màrqueting de la pel·lícula dirigida per Todd Field implica fer-nos creure que el personatge de ficció existí realment, creant una pàgina en Wikipedia dedicada a la directora o amb la producció de Deutsche Grammophone d'un disc on apareix la mateixa actriu protagonista, Cate Blanchett, en portada, amb el seu nom com a directora.

Arribades a aquest punt, podríem preguntar-nos quina representació hauria estat òptima en cas que l'objectiu no fos el blanquejament de l'assetjament sexual. Com hauríem de fer-ho per abordar la violència que es dona dins del col·lectiu LGTBI+, concretament en relacions de parella entre dones lesbianes o bisexuals, i de la qual ara mateix sembla que només parla la ultradreta (amb l'objectiu clar de desactivar els avenços en matèria de prevenció enfront de la violència de gènere)?

Què es pot fer per oferir una bona representació, útil, que s'allunyi del tòpic de “*not all men*” i de l'assimilació de les persones del col·lectiu a l'heteronorma? Necessitem evidenciar la realitat: en les relacions sàfiques també hi ha violència, i és un problema que si no és acceptat i atès des del mateix col·lectiu, no disposarà de discurs polític propi. Un cop més, les nostres històries seran explicades per persones cis heterosexuales (molt probablement, blanques). El nostre no-discurs beneficiarà aquells que volen reduir els drets, no només del col·lectiu LGTBI+, sinó també de les dones cis heterosexuales.

Cal, amb urgència, generar discurs al voltant de les violències intragènere i oferir representacions honestes i profundament doloroses d'unes vivències que són reals i que tot i donar-se en un entorn heteropatriarcal no es regeixen exactament per les mateixes normes. ●

pàgina oberta

Els tancs i la gent

En un context d'emergència climàtica global, la lògica capitalista aposta pel bel·licisme i condemna el planeta i la seva població

Pere Brunet

Investigador del Centre Delàs d'Estudis per la Pau

Som en dies de notícies inquietants. El Butlletí dels científics Atòmics ha avançat el rellotge de l'apocalipsi, deixant-lo a només noranta segons abans de la mitjanit (que equival a la fi del món). Tot plegat és realment preocupant: crisi planetària, inacció climàtica, escalada a la guerra d'Ucraïna, perill nuclear, quasi quaranta conflictes armats al món...

Mentrestant, Alemanya autoritza l'enviament a Ucraïna de catorze tancs Leopard 2, amb canó de 120 mm i autonomia de 500 km. Són part dels 300 que el govern de Zelenski ha demanat als països de l'OTAN. Els Estats Units preparen l'enviament d'uns catorze tancs M1 Abrams, el Regne Unit farà el mateix amb els seus Challenger 2, França hi vol enviar tancs lleugers AMX-10 RC i Espanya voldria contribuir amb uns quants tancs de segona mà, sempre que el seu estat ho permeti. Llegeixo també que "els aliats i Kiïv fa temps que remarquen que aquests vehicles permetrien a Ucraïna passar de la guerra de desgast, d'aguantar les ofensives russes, a l'atac i, així, desencallar el conflicte".

Després d'onze mesos de guerra, d'un nombre de morts que tardarem anys a conèixer i de destrosses materials i ambientals gegantines, tal vegada hauríem de dubtar quan ens parlen d'enviar armes i tancs per desencallar el conflicte. Algú creu realment que Rússia serà derrotada? Com bé deia fa poc Tica Font en un article a *Público*, aquesta guerra no tindrà vencedors. Acabarà amb un alto el foc i un acord de pau que, a més de Rússia i Ucraïna, segurament incorporarà els EUA, la Xina, el Regne Unit, la Unió Europea i l'OTAN. Amb uns acords que es faran damunt d'un altre escenari de destrucció de vides i pobles, de més desigualtats al món, de més fam i misèria al Sud Global, d'ecocidi.

Que no ens enganyin més. Tenim un planeta que estem escalfant i destruint, tenim reptes globals gegantins que necessiten solucions globals i treball coordinat de tota la humanitat. Per què continuem enviant armes? Per què alimentem una guerra (unes guerres) que sa-

/ ENRIC EJARQUE

bem que acabarà amb un acord de pau internacional? Per què gastem més en armes i en el sistema militar quan el gran problema d'aquest segle és la immensa crisi ambiental i planetària que ens arriba? Per què no posem els diners on els necessitem, com a humanitat? Potser hem de mirar qui se n'aprofita, dels tancs i les guerres. Mira per on, estem enriquint més els lobbies de la indústria militar i estem beneficiant les grans empreses d'energia fòssil i gas líquat dels EUA.

Mentre la gran majoria de persones del món pateixen, una minoria privilegiada es baralla pel control geopolític del món mentre el crema i el destrueix, n'esgota els recursos naturals i fabrica armes que acaben devastant terres i gent -no hem d'oblidar que el 73% de les armes del món les fabriquen i exporten els països de l'OTAN i que Espanya és la setena exportadora mundial d'armes. Si no ho aturem, d'aquí a poques dècades ens podem trobar en una situació geopolítica en la qual una determinada potència domini... les cendres del que haurà quedat del món.

Davant d'aquesta bogeria d'enviar tancs, l'alternativa humana, postvi-

olenta i planetària és deixar enrere l'enviament d'armes, oblidar les solucions militars, reduir els seus pressupostos, i passar a negociar, escoltant i pactant. Potser hem d'escoltar els ecofeminismes que ens parlen de la cura de les persones i el planeta, i tal vegada hem d'aprendre de les comunitats indígenes, que saben que no poden extreure més del que la Terra pot regenerar i que no poden llençar més del que pot absorbir.

No és una utopia. És només constatar que, com explica la història, les solucions militars no arreglen els conflictes més enllà de les butxaques dels poderosos. És, a més, veure que els reptes transfronterers que tenim són de tota la humanitat, i que necessitem tots els recursos disponibles inclosos els del complex militar industrial per afrontar-los des d'una perspectiva planetària i d'espècie.

Hem de netejar el món que hem embrutat les darreres dècades. Els nostres fills i nets -i tots els nets del món- no es mereixen aquest escenari que els lobbies militars i fòssils els estan preparant. El planeta i la seva gent estan malalts, els hem de cuidar. Si no ho fem, serem jutjats pels nostres besnets. ●

No hem d'oblidar que el 73% de les armes del món les fabriquen i exporten els països de l'OTAN

Alliberar un espai de l'especulació als Pirineus

La cooperativa està situada al poble de Balestui (el Pallars Sobirà) / GUILLEM MARTÍ

Copsant és un projecte d'habitatge cooperatiu i de dinamització agroecosocial al Pallars Sobirà, que lluita contra la dificultat d'accés a l'habitatge i per la recuperació de la vida comunitària

Guillem Martí

“**G**oita, dos milans!” exclama Carlet Belmonte, un de les sis sòcies de la Cooperativa Copsant, mentre seiem al prat de Manyalets. Assenyala el cel assolellat de diumenge, on les dues aus passen volant a pocs metres d'alçada d'on som nosaltres. La resta de membres atura les tasques de desbrossament per observar les rapinyaires allunyant-se planejant cap

a les altes muntanyes que rodegen la vall d'Ançs. Som a Balestui, un dels pobles del terme municipal del Baix Pallars (el Pallars Sobirà). Aquí, fa quatre mesos que la Cooperativa Copsant va adquirir la finca de l'antiga Casa Cossan i els seus membres s'hi van instal·lar. Són Carlet, Marc, Noemí, Ivet i Jordi. Una sisena persona, Dani, està formalitzant el procés d'entrada, i també hi viu Laura, que està coneixent-se amb la comunitat per potser fer-se'n sòcia, si s'escau,

en un futur. També hi ha Elna, la filla nounada de dues de les membres, a més de dues gosses i un gat.

Avui, la comunitat ha dedicat el diumenge a continuar preparant una de les parcel·les de terra. L'objectiu és tenir-la llesta perquè caus i esplais hi pugin a fer campaments, per mitjà de la xarxa Campaments i més. A banda de la casa pairal, la finca també compta amb 23 hectàrees, la meitat de les quals són de bosc. Una part dels camps es dedicarà »

Mitjançant el treball conjunt amb la comunitat s'han fet tasques com la recuperació de murs de pedra / GUILLEM MARTÍ

a l'hort d'autoconsum de la comunitat, volen fer un galliner (potser conjuntament amb les veïnes del poble), crear un bosc d'aliments autoregeneratiu, recuperar unes vinyes, posar ruscs d'abelles, i, fins i tot, tenir-hi un petit ramat de cabres per fer gestió silvícola i produir llet i formatge.

També hi ha la idea de fer-hi un espai d'educació des d'on acompanyar famílies i escoles a redescobrir el sector primari.

Copsant és una deformació del nom originari de la casa, que ja estava registrat per una empresa. Al seu torn, *copsar* vol dir prendre consciència d'alguna cosa. “És una forma de viure i d'entendre la vida, i una decisió personal de compartir i de viure en comunitat, amb tot el que comporta, els aspectes més fàcils i els més difícils”, explica Noemí Busquets. I afegeix: “Recuperar les formes de vida

d'abans, quan vivies amb l'avi, amb el tiet, el fet de tenir aquesta família escollida, per mi és el que té més sentit de tot, el no estar sol”.

Resiliència contra l'explotació

“Tenim antecedents, com pot ser la Cerdanya, amb molt pocs habitants

durant tot l'any, però, en canvi, amb molts allotjaments turístics. Últimament, el Pallars està tendint cap aquí, i més després de l'interès postpandèmic per les segones residències i la proximitat dels possibles Jocs Olímpics d'hivern”, denuncia Marc Castro. Conformar una coope-

rativa integral d'habitatge en cessió d'ús i persones usuàries i consumidores ha estat la seva fórmula per poder alliberar aquest espai del mercat immobiliari. Carlet Belmonte explica que “així, tot i tenir-ne un dret d'ús vital, si en qualsevol moment

decidim marxar, l'espai seguirà fora del mercat immobiliari”.

Part de les terres les volen cedir perquè s'hi allotgin petits projectes locals, i hi estan dissenyant un banc de terres. A finals de l'estiu s'hi instal·larà un projecte de cistelles d'horta. Un altre de ramaderia regenerativa de vaques també els ha demanat espai per pasturar abans de pujar cap a la muntanya durant la primavera i baixar-hi després a la tardor. Per fer-ho, els han atorgat la subvenció Projectes Singulares de la Generalitat de Catalunya, amb la qual han pogut contractar una de les membres de la cooperativa durant un any per poder articular aquesta iniciativa.

Arrelar-se al territori

Les membres de la comunitat, tot i que fa anys que viuen al Pallars, arriben de punts ben diferenciats: l'àrea

metropolitana de Barcelona, Girona, el Ripollès, el Montsec i el Priorat.

“La veritat és que hem estat molt ben acollits, nosaltres ens hem obert i la rebuda ha estat espectacular”, assenyala Noemí Busquets. Caminant pel llogarret de Balestui, de tan sols dinou habitants, set de les quals

són infants, hom pot respirar l'ambient de fraternitat veïnal. En pocs minuts, un parell de veïnes de cases diferents han sortit a fer ús de la plaça com si fos una extensió de casa seva. “Qualsevol dia, cadascú treu alguna cosa i acabem muntant un banquet improvisat,” explica Marc Castro.

“Si féssim un joc de cercles, hi hauria la tribu, que és casa; després, la comunitat, que és el poble, i després, la vall: Sellui, Ancs, Gerri de la Sal, Useu...”, explica Busquets. Enguany, les membres de Copsant han ajudat a recuperar la Festa Major d'hivern. “La se-

Fa quatre mesos que la cooperativa va adquirir la finca de l'antiga Casa Cossan i s'hi van instal·lar

Les membres de la comunitat, tot i que fa anys que viuen al Pallars, arriben de punts ben diferenciats, com Girona o el Priorat

A la casa hi viuen les cinc fundadores amb dues persones més / GUILLEM MARTÍ

nyora Maria, que és l'única originària del poble, ens va convidar a casa seva i vam estar pastant coques. Va venir un dels fills de Casa Cossant i vam encendre el forn", recorda en Marc. "La implicació va ser meravellosa, fins al punt que diumenge vam fer 'comú', que és una de les formes que abans els pobles tenien de treball col·lectiu pel bé comú, i vam reconstruir un mur de pedra que s'havia esfondrat", afegeix Busquets.

La importància del finançament

Tot just fa un any, un grup motor de tres persones va trobar la casa en venda. L'última hereva de la família de Casa Cossant se'n volia desfer i mudar-se a un pis més accessible, i entre aquestes tres joves, vinculades al Pallars des de feia temps, van fer l'aposta arriscada de pagar les arres de les seves butxaques, que representaven el 20% del preu total de la

finca. Va ser aleshores quan es van posar en contacte amb la Fundació Dinamo, una entitat dedicada a fomentar i promoure projectes d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús. D'aquí, van accedir a Coop57, una cooperativa de finançament de projectes de l'Economia Social i Solidària, que van finançar-los el 80% restant de la compravenda. "Vam tenir molta sort, van creure en nosaltres i van confiar en el projecte. Sense ells, hauríem perdut els calés i ja està", explica Belmonte.

Part de les terres les volen cedir perquè s'hi allotgin petits projectes locals, i estan dissenyant un banc de terres compartit

Jeff Guillemet, de l'àrea de préstecs de Coop57, va ser un dels encarregats d'estudiar la viabilitat econòmica del projecte. Explica que Copsant complia "de forma molt potent la dimensió política i social que ens interessa. Principalment, per ser un projecte de promoció d'habitatge cooperatiu en un entorn de molta pressió urba-

nística i turística, amb un plantejament de vida comunitària transformador i que pot esdevenir referència al territori i incentivar que altra gent vegi que és possible i puguin desenvolupar projectes semblants, i això s'ajustava perfectament als nostres valors". En aquest sentit, i per fomentar aquest model d'habitatge, van acordar un pla de viabilitat econòmica que "el feia assequible a les persones amb una quota d'ús dels espais per sota del valor de mercat", comenta Guillemet. La paga i senyal inicial es va convertir en el capital social de la cooperativa, que avui dia complementen les sòcies amb una aportació obligatòria per donar-se d'alta i una de voluntària per entrar-hi com a habitant. Si una sòcia vol abandonar el projecte, pot recuperar aquests diners amb l'entrada d'algú que la substitueixi. Un cop s'hi entra a viure, cada sòcia també ha de pagar unes quotes mensuals per retornar el finançament a Coop57 i nodrir els fons de capital en què s'estructura la cooperativa: el fons de manteniment substitutiu per

fer reformes o reparacions en cas necessari, per exemple, o el fons social, perquè si una sòcia d'habitatge no pot pagar durant un mes, el col·lectiu pugui assumir-ho. "Si algú treballa fora, a la muntanya, d'autònom, i es trenca una cama, per exemple", comenta Belmonte. Jordi Arévalo, un dels membres, és guia de muntanya.

També van fer una campanya de microfinançament juntament amb la fundació Goteo, per mitjà d'una contrapartida de fons públics per *matchfunding* provinents de la iniciativa Arrela't a l'Alt Pirineu i Aran, gràcies a la qual rehabilitaran el paller de Casa Cossant per crear-hi un espai de trobada per a jornades i formacions, projectes d'educació, i servir de seu social de les productores del banc de terres. "En un futur hi ha gent que té ganes de viure només de les terres o de projectes individuals. Encara ho estem dibuixant, ho hem d'acabar d'aterrar", comenta Marc Castro, "però, com a cooperativa, ens encaminem cap a una idea d'aconseguir el grau d'autosuficiència més gran". ●

Desterrament forçat a la Nicaragua d'Ortega i Murillo

El govern del país centreamericà expulsa als Estats Units més de 200 persones que fins ara estaven empresonades per participar en les protestes contra la parella presidencial iniciades l'any 2018

Xavier Ruiz Ribes

Les piulades de Miguel Mendoza no passaven despercebudes a Nicaragua. Aquest periodista esportiu, expert en beisbol i boxa, és una de les millors veus radiofòniques del país a l'hora de narrar partits i combats en directe, però des del 2018 va decidir també sumar-se a la protesta cívica contra el govern i la seva eina escollida va ser Twitter. En poc temps, i gràcies a una afilada ironia i una capacitat sorprenent per burxar en les contradiccions del govern del president Daniel Ortega i la seva vicepresidenta i esposa, Rosario Murillo, la seva veu va sobrepassar el camp esportiu i va aconseguir milers d'oients que no volien perdre's les seves pulles diàries.

Quan la repressió policial contra les protestes va anar augmentant progressivament, primer li van prohibir tornar a accedir a l'estadi nacional de beisbol, fet al qual ell va respondre amb la seva admirable causticitat: era un honor no haver de trepitjar de nou el lloc des d'on paramilitars armats havien disparat contra la multitud en una de les manifestacions ciutadanes el 2018. Però la deriva esbojarrada del govern va culminar poc després amb la seva detenció i empresonament a les garjoles del Chipote, un centre de detenció d'infausta memòria des de la seva vella ubicació a Tiscapa fins a l'actual seu al sud de Managua. Tuitar, doncs, s'havia convertit també en un crim de "traïció a la pàtria".

Miguel Mendoza és una de les 222 persones alliberades per sorpresa el 9 de febrer. Ubicades totes elles en diferents espais (presons o cases sota la figura de l'arrest domiciliari), van ser recollides durant la matinada en busos i portades sense cap informació afegida a la zona militar de l'aeroport. Allà, prèvia entrega d'un passaport nou i de signar una carta de consentiment, van pujar en un avió que ja els esperava per dur-los fins a Washington. A l'alegria de la llibertat s'hi sumaria immediatament el trasbals de ser conduïts a un país descon-

gut per a la majoria i amb la pèrdua posterior de la seva nacionalitat nicaragüenca per ordre judicial.

Desterrament forçat

No hi ha precedents d'un modus operandi tant taxatiu com barroer: en poques hores es van emetre sentències, es van aprovar acords parlamentaris i es va amenaçar de promoure canvis constitucionals. Tot, amb l'objectiu de fer "desaparèixer" 222 persones i que no en quedés ni rastre en el registre civil. Res de nou, però, en una Nicaragua que ja fa temps que va perdre qualsevol sentit de la democràcia institucional i on la magistratura i la classe parlamentària actua sota les ordres directes d'una parella presidencial cada vegada més acorralada a la seva mansió d'El Carmen. Les setmanes prèvies hi havia alguns indicis i moviments que anticipaven novetats i algunes veus anunciaven per a una data incerta un possible desterrament de les empresonades, però de nou Nicaragua ha tornat al primer pla de l'actualitat amb una notícia no per esperada menys sorprenent.

En poc temps es van emetre sentències, es van aprovar acords parlamentaris i es va amenaçar de canvis constitucionals per fer "desaparèixer" 222 persones

Una estudiant universitària a les protestes a Managua a l'abril de 2018 / ARXIU

Malgrat la irracionalitat aparent que acompanya moltes de les decisions polítiques d'Ortega i Murillo, cal parar atenció als motius que podrien haver-los conduït a acceptar l'alliberament d'aquests ostats: i és que de cap altra manera podem definir les persones que sense haver comès cap més delictes que voler-se presentar com a candidates a unes eleccions presidencials, dir misses en alguna parròquia local o editar diaris en paper, han acabat entre reixes i amb evidents mostres de tortura psicològica. Però no acostuma a haver-hi res gratuït en les reaccions del poder omnívor d'una parella que ha demostrat poca compassió envers els seus crítics, fins i tot dels qui pertanyen a les seves files.

La possible negociació amb els Estats Units ha estat desmentida des de les dues parts, però a ningú se li escapa que l'ambaixada americana no ha trencat mai del tot els contactes discrets amb interlocutors del govern i que les sancions internacionals dirigides a persones vinculades al règim sandinista estaven ofegant cada vegada més alguns poders fàctics de l'Estat. És aquí on emergeix de nou l'ombra allargada de l'exèrcit, amb un comandament fidel al president, però amb interessos econòmics lligats a inversions externes que posarien en risc l'estructura de sucoses pensions de les quals ara es beneficien els capostos retirats. En qualsevol cas, la patata calenta que suposava mantenir tancades durant 600 dies més de dos centenars de persones començava a socarrimar la permanència tranquil·la en el poder, i desempallegant-se d'aquest problema potser pensaven que guanyarien temps i una mica d'aire.

El paper de l'Església

El govern no comptava amb una figura de les que fa més nosa: el bisbe de Matagalpa, Rolando Álvarez, que en un país de fermes creences cristianes emergia com una figura aglutinadora de la resposta ciutadana enfront de l'autoritarisme. El 2018 va moderar amb la Conferència Episcopal l'infructuós diàleg entre

A banda dels casos més mediàtics, hi ha desenes de joves que van ser detingudes a ciutats petites i a qui ara s'obliga a reiniciar una vida lluny de la seva gent

govern i oposició, i va mantenir un to crític a les seves homilies que va desembocar en l'assetjament policial de la casa episcopal, la detenció de la mitja dotzena de persones que hi havia al seu interior i el tancament en règim de presó domiciliària del bisbe. Segons la versió d'Ortega, el prelat es va negar el dia 9 de febrer a pujar al mateix avió que la resta de persones privades de llibertat, va decidir quedar-se a Nicaragua al preu que fos, conscient de la seva vocació de màrtir. Ara ja sabem el preu que li tocarà pagar: 26 anys de presó i el trasllat immediat a la Model de Tipitapa, on purguen pena els delinqüents comuns.

Aquesta darrera reacció intempestiva contra Álvarez demostra que ell tot sol ha aconseguit trencar el relat de la purga com a solució: n'hi ha hagut prou amb una persona per mantenir viu l'esperit de més de 200 que havien estat presoneres, que ara intentaran reconstruir des de fora una alternativa política per Nicaragua. Fins i tot el papa Francesc, que ha mantingut una equidistància no sempre ben entesa en relació amb aquest tema, va haver de dedicar dos minuts de la missa dominical per lamentar amb manifesta preocupació la sort del seu

bisbe nicaragüenc. El focus de monsenyor Álvarez és massa potent per apaivagar l'interès que torna a suscitar aquest país en els mitjans, i l'avantatge que podia suposar per al govern el desterrament ha quedat eclipsat per un insubmís que pot fer molt de soroll sense poder obrir la boca.

La solidaritat que ha desencadenat l'arribada a Washington de 222 persones sense maleta i amb un passaport de dubtosa vigència és encomiable: moltes no tenen familiars o amigues que les acullin i s'han ubicat provisionalment en cases particulars, amb roba donada per voluntariat i confiant que les ofertes oficials de residència temporal als Estats Units o de tenir un passaport espanyol siguin certes i àgils. A banda dels casos més mediàtics hi ha desenes de joves que van ser detingudes en escaramusses de carrers de petites ciutats, obligades ara a reiniciar una vida lluny de la seva gent. Les xarxes de suport entre la població nicaragüenca també continuen: els milers d'exiliades i migrants econòmiques als Estats Units i d'altres països són la baula per garantir un lligam amb les seves arrels.

Miguel Mendoza no va trigar ni 24 hores a recuperar el seu compte de Twitter, que de fet continuava actiu gràcies a altres persones que el mantenien amb piulades intermitents per reclamar la seva llibertat, dia a dia. De fet, ningú que va pujar en aquell avió rumb a Washington no s'ha retractat de les seves opinions, principis i certeses. Absolutament ningú. Ni en les pitjors condicions imaginables (sense llum, ni lectura, ni estris per escriure o dibuixar, ni atenció mèdica adequada, ni llits, ni companys de cel·la amb qui parlar) s'ha pogut torçar el braç de 222 persones que, cadascuna des del seu àmbit públic o privat, van decidir un dia d'abril de 2018 que la llibertat s'ha de defensar amb la vida si cal, com ho recorda el cas de l'exguerriller Hugo Torres, mort a conseqüència de la duresa del seu empresonament. I ho recorden també ara, lliures, tot i estar desterrades. Amb menys quilos, però amb les seves conviccions tan fermes com el primer dia. ●

L'altra cara de les bateries elèctriques

L'extracció de cobalt a la República Democràtica del Congo per a la fabricació de bateries genera greus vulneracions de drets humans i contribueix a perpetuar el colonialisme a Àfrica

Helena Cardona Garriga

La guerra d'Ucraïna ha augmentat la preocupació per la dependència del gas i del petroli de Rússia. En un context d'emergència climàtica, tant per l'escalada del preu com pels efectes contra el medi ambient, les potències occidentals i el món capitalista en general necessiten buscar altres models energètics. Per exemple, en el sector del transport, amb l'aposta pels vehicles elèctrics, que han de ser l'alternativa a la contaminació que generen els motors de combustibles fòssils. Però aquesta transició energètica, com tantes altres, amaga una cara fosca.

El mes passat, la revista *Soberanía Alimentaria, Biodiversidad y Culturas* (SABC), conjuntament amb l'entitat Afrewatch, va publicar un informe sobre l'impacte de la transició energètica a la República Democràtica del Congo (RDC), on la demanda de minerals per fabricar bateries recarregables per als mòbils i cotxes elèctrics té una gran repercussió sobre la població que viu a prop de les mines de coure i cobalt. En l'informe, es fa evident una gran paradoxa: la indústria de les bateries recarregables, que hauria d'encaminar-se a fer front a l'emergència climàtica, és la responsable de grans desastres contra el medi ambient i greus vulneracions de drets humans.

La destrucció de l'hàbitat congolès

A la RDC es troba el 80% de les reserves globals de cobalt, mineral del qual el país genera un 70% de la producció mundial. És una font que hauria d'enriquir tot un país, però, en canvi, només beneficia unes poques empreses internacionals, com són Glencore (Suïssa), Sicomin (la Xina) i Ivanhoe Mines (Canadà). Això s'explica, en part, pels acords desiguals entre aquestes empreses i el govern congolès, que es veu incapaç de garantir que els beneficis del cobalt repercuteixin en l'economia nacional i protegir les comunitats locals.

La RDC s'ha dotat d'un marc legal que intenta atraure inversió estrangera, tot protegint les comu-

nitats locals i el medi ambient. Amb el Codi Miner del 2002 -la normativa que regula el sector al país-, nombroses empreses occidentals i xineses es van instal·lar en les mines més productives gestionades per Gécamines, l'empresa estatal congolès. Van expulsar la mineria artesanal, que va mostrar una sòlida resistència. En principi, el Codi Miner obliga l'empresa explotadora a millorar el benestar de les comunitats afectades per la mineria i facilitar l'accés a energia, aigua potable, salut i educació. També estableix el dret de les comunitats locals a ser informades i consultades sobre les activitats de l'empresa minera, així com fomentar una cooperació entre la població i l'empresa. Però segons l'informe de SABC, res d'això no es compleix.

A la República Democràtica del Congo es troba el 80% de les reserves globals de cobalt, mineral del qual el país en genera un 70% de la producció mundial

És el cas, per exemple, de Ruashi Mining, una aliança d'empreses xineses i una petita participació del govern congolès. Quan el grup es va establir, la comunitat local va veure com li expropiaven les terres sense cap compensació sota la indiferència del govern. La població s'ha queixat i manifestat en veure que l'aigua per als seus cultius estava sent contaminada pels efluentes de la planta industrial. Davant de les manifestacions, Ruashi Mining va contractar els serveis d'empreses de seguretat privada per a amenaçar i assetjar les manifestants.

Per altra banda, les condicions laborals dels miners són dramàtiques: llargues jornades de treball a canvi d'un sou molt baix, sumat als riscos de salut que comporta treballar en l'extracció de matèries primeres. A les mines artesanals, és a dir, aquelles més petites i de difícil accés que no pertanyen a grans multinacionals, es calcula que la xifra de miners ronda els 110.000, la majoria homes. Les dones també hi treballen, però fan tasques amb menys remuneració econòmica. El treball infantil és freqüent. Gairebé 40.000 infants treballen en el sector, segons dades d'Unicef. A més, l'oferta de feina és molt més baixa que la demanda, un fet que fa que moltes persones acabin treballant de manera il·legal. Si bé l'organització entre homes, dones i infants varia d'una localització a altra, es calcula que entre el 10% i el 30% del cobalt que surt del país prové d'aquestes mines petites i acaba integrat en el comerç mundial. Les dones, a més, també han de fer front a la pèrdua de terres de cultius per expropiació o contaminació, un fet que les afecta més que als homes, perquè fa que les pageses ja no puguin treballar la terra i perdin el sou i l'autonomia.

La Xina i el nou colonialisme

El gegant asiàtic no té competència en la fabricació de bateries recarregables. Només l'empresa xinesa CATL domina el 30% del mercat mundial de bateries per a vehicles elèctrics. Això exigeix grans quantitats de cobalt, un mineral que, recordem-ho,

Mina a cel obert de l'empresa xinesa Dongfang a Kasulo, a la República Democràtica del Congo / ARXIU

és finit i, com anuncia l'Agència Internacional de l'Energia, començarà a faltar cap al 2030. Però per si de cas, la Xina s'ha afanyat a guanyar la cursa del Congo a les altres multinacionals.

El 2020, quinze d'un total de dinou mines eren propietat o eren finançades per empreses xineses, moltes de les quals havien estat abans en mans estatunidenques o europees. L'altra gran competidora és Glencore, la multinacional suïssa vinculada a l'empresari israelià Dan Gertler, qui va fer del Congo la principal font de la seva riquesa gràcies a acords de mineria i petroli opacs i corruptes. Amic personal de l'expresident congolès Joseph Kabila, Gertler -que també té la nacionalitat congolès- va fer servir la seva amistat amb Kabila per actuar com a intermediari per a les vendes d'actius miners a la RDC, i va fer d'intermediari entre algunes multinacionals i l'Estat congolès. Avui acumula sancions internacionals.

L'auge de les empreses xineses s'explica també pels acords amb l'expresident Kabila. Com si es tractés del popular joc Catan, Kabila i el govern xinès intercanviaven infraestructures per minerals. A principis dels 2000, quan Kabila va prendre el poder va formalitzar un contracte amb la Xina de 6 mil milions de dòlars. La Xina pagaria carreteres, hospitals, línies ferroviàries, escoles i projectes per

El 2020, quinze d'un total de dinou mines eren propietat o rebien finançament d'empreses xineses, moltes de les quals havien estat abans en mans occidentals

ampliar l'electricitat a canvi de 10 milions de tones de coure i més de 600.000 tones de cobalt. Ara, l'actual president Félix Tshisekedi intenta renegociar aquells contractes i acusa el seu predecessor d'haver avantatjat massa el gegant asiàtic. La Xina es defensa dient que gràcies a aquells acords, la RDC ha guanyat moltes infraestructures que d'una altra manera no s'haguessin portat a terme.

Aquestes discussions coincideixen amb la signatura d'uns acords entre els EUA i la RDC i Zàmbia (sisena productora mundial de coure i segona productora de cobalt a Àfrica) per reforçar la fabricació local de bateries elèctriques als dos països africans. La idea que hi ha darrere d'aquest acord és reduir la influència xinesa i aconseguir que els EUA supervisin les plantes de subministrament, des de la mina fins a la cadena de muntatge a la RDC i Zàmbia. Els EUA no es volen quedar enrere en la indústria dels cotxes elèctrics i això passa pel control del cobalt africà.

Avui, la RDC és un estat amb estructures públiques febles per controlar l'immens territori del país. El negoci del cobalt ha demostrat que la revolució de l'energia neta està atrapada en un vell cicle d'espoli, desigualtats i violència. El comportament de les empreses que operen a la RDC no s'allunya gaire de l'espoli del rei belga a finals del segle XIX. ●

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA
www.laciutatinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57
serveis financers ètics i solidaris
www.coop57.coop

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuidora llibertària
www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

En comú, fem camí
Fes-te'n sòcia per 50€ a l'any

LA REPARTIDORA
Llibreria associativa • Espai Editorial • Pensament crític
C/Reverend Rafael Tramoyeres 8, Benimaclet (València) | larepartidora.org

Un safareig públic a Argentina durant el segle XX

Les ciutats de les dones

Els beguinatges del segle XIII, els safaretjos del XIX o els grups de dones assegudes al carrer són exemples occidentals de pràctiques protofeministes en l'urbanisme i l'arquitectura

Conchi Berenguer Urrutia

D'

uns anys ençà, els feminismes han canviat la forma com mirem, entenem i dissenyem l'espai públic i els edificis. L'arquitectura i l'urbanisme amb perspectiva de gènere analitzen com les ciutats occidentals s'han construït des de l'hegemonia blanca, masculina i acabalada. Aquesta forma imperant de fer ha deixat de banda tot sovint les necessitats de les dones, que històricament han estat les que assumien la responsabilitat de les cures, però també les de tots aquells col·lectius que majoritàriament les han rebut, és a dir, la infància, les persones grans o les persones amb diversitat funcional. Des del punt de vista feminista, es proposen formes de dissenyar i, per tant, d'habitar els espais, que posen al centre aquestes cures.

Però això no és pas res nou. Encara que de forma teòrica i conscient la relació entre feminismes i arquitectura i urbanisme és recent, els protofeminismes -és a dir, les idees i accions que seguien conceptes feministes abans que aquests existissin com

a tals- construïen espais per les dones i per a les dones i les cures des de ja fa segles. Fet i fet, les característiques d'espais com els beguinatges del segle XIII, els safaretjos del XIX o els carrers i places on seuen les dones a molts pobles del nostre entorn es veuen reflectides avui en la construcció de llocs feministes.

Els beguinatges

Segons l'historiador Walter Simons, al voltant del segle XIII, a les ciutats medievals europees neix l'únic moviment d'aquell temps creat per dones i per a les dones. Van començar als Països Baixos, però es van acabar estenent per tot Europa. Són les beguines, grups organitzats que van trencar amb la seva forma tradicional de vida, és a dir, la família nuclear o la vida eclesial. Eren dones organitzades amb jerarquies molt lleugeres,

En groc, el beguinatge ('Begijnhof') d'Amsterdam, en un mapa de 1572

de manera que cadascuna tenia les seves tasques i aquestes eren complementàries: mentre algunes llegien, teixien o estudiaven, altres cuinaven, netejaven o sortien a fer activitats remunerades. Aquests grups es van mantenir durant set segles, generant entorns únics de suport per a dones solteres o vídues de totes les edats, classes i ambicions intel·lectuals, amb criatures o sense. Eren comunitats que van arribar a tenir fins a mil habitants i que no eren tancades, ja que elles en sortien i la gent de fora hi podia entrar. Els governs van permetre la seva existència per la necessitat d'atreure mà d'obra barata a les ciutats per fer tasques considerades adequades per a dones, com determinades feines a les fàbriques o tasques de caritat i serveis socials. D'acord amb Daphne Spain, ocupar-se d'aquestes tasques de cura de persones malaltes, grans i pobres els va fer guanyar importància pública i els va ajudar a mantenir-se econòmicament.

Els espais on vivien, anomenats beguinatges, eren petites ciutats dins de les ciutats. Estaven compostos per habitatges de la tipologia de l'època, un edifici de culte i espais oberts i enjardinats que tenien la funció de carrers i places comunitàries. Aquests espais interiors estaven acotats pels mateixos habitatges o per murs, segons el cas, de manera que les comunitats es connectaven amb l'exterior de manera controlada. La relació entre l'interior de la llar i l'exterior del carrer, el que és públic, el que és comunitari i el que és privat, es desdibuixava en aquestes comunitats on el fet domèstic traspasava les fronteres dels habitatges i impregnava tot l'espai. A més, segons l'arquitecta Elena Martínez-Millana, aquests complexos arquitectònics eren flexibles i podien créixer o reduir-se, adaptant-se a les necessitats i la mida de la comunitat del moment.

Els beguinatges són un exemple de com l'arquitectura pot representar un espai segur per a dones que busquen suport mutu per viure-hi com a treballadores i estudioses, i no com a mares, esposes o monges. Les beguines van entendre la importància del fet que l'arquitectura no fos immutable i canviés amb l'ús, cosa que se segueix cercant en la construcció d'edificis amb perspectiva de gènere. Els espais eren vitals, perquè es duïen a terme activitats a qualsevol hora del dia. Eren mixtos i densos, perquè en un espai reduït hi havia edificis de culte, infermeries, horts, centres de formació per a dones, habitatges... que és el que es busca a l'urbanisme feminista. Es gestionaven des de la comunitat i permetien organitzar i col·lectivitzar cures pròpies i alienes, sense deixar de banda el creixement i els interessos personals.

L'arquitectura i l'urbanisme feministes busquen que les cures traspassin les parets dels habitatges i es col·lectivitzin

Els beguinatges van néixer de la necessitat de les dones de crear llocs propis que fins aquell moment no existien, cobrint els buits que hi havia als marges del que les societats n'esperaven. Ho van haver de fer de forma controlada, perquè es van haver de protegir d'acusacions per heretgia, d'atacs per organitzar-se en comunitat sense ser religioses o pel caràcter irregular de la vida que havien aconseguit construir. Que les dones haguessin de crear espais propis per obligació va continuar passant al llarg de la història.

Els safaretjos

Un altre exemple el podem trobar al segle XIX. En aquelles dates, es va començar a prohibir rentar la roba a les fonts dels pobles sota pena de multa. Aquesta amenaça requeia sobre les dones, que eren les que duïen a terme la tasca, i segons la filòsofa i historiadora de l'art Isabel Mellén, hi havia diversos motius. Per una banda, era un tema higienista: els sabons »

» passaven a l'abeurador, i això podia generar problemes de salubritat. L'altre motiu, no menys important i molt significatiu, és que les dones, en ajupir-se a rentar, s'arremangaven fal·dilles i mànigues, ensenyant les cames i els braços. Que això passés al centre d'una vila va ser considerat immoral, perquè corrompia els homes.

Això va fer que els espais de rentatge se segreguessin dels nuclis urbans, i es construïssin els safaretjos. Es va expulsar la tasca de rentar al marge i es va contribuir a la seva invisibilització, però, a canvi, les dones van construir llocs més adequats i adaptats a la tasca que es veien obligades a fer. Eren espais que sovint tenien una sostrada, que permetia protegir-se de la pluja i tenir ombra durant els mesos calorosos. En ells, la pedra estava composta per facilitar la dura tasca. No tenien parets, per la qual cosa, encara que elles estiguessin protegides, permetien que poguessin veure i ser vistes. Aquests llocs eren d'ús exclusiu de les dones i de les criatures que cuidaven, per la qual cosa, s'hi teixien xarxes i es van convertir en llocs segurs de socialització i suport mutu per a les dones, on treballaven, però també es cuidaven, explicaven remeis, xafarderies o històries. D'aquests treballs encara ens queden expressions com "fer safareig", en referència als relats que acompanyaven la feina.

De l'arquitectura dels safaretjos podem extreure dues reflexions. D'una banda, com les tasques de cura han continuat expulsant-se als marges, i de l'altra, la importància de no segreguar aquestes tasques de la socialització. Que en una casa actual no hi hagi safareig o, si n'hi ha, sigui en un espai residual, o que no hi hagi espais per estendre, és tot plegat herència d'aquella segregació que apartava de la vista la tasca de rentar, que l'invisibilitza per a qui no la fa. A més, en ser estances petites i situades dins de l'habitatge privat, rentar roba es converteix en una tasca solitària o difícil de compartir. Això es pot extrapolar a l'acte de cuinar. Que les cuines estiguin separades i no tinguin connexió visual amb el lloc on es menja implica que la persona que fa la tasca s'ha d'aïllar i se li dificulta la socialització. L'arquitectura feminista cerca visibilitzar aquestes tasques als habitatges i donar-les la importància que mereixen per mitjà d'espais dignes, a més de facilitar la socialització. Això es veu, per exemple, als edificis d'habitatge cooperatiu que han anat sorgint en els darrers anys, on els espais de rentar i estendre se centralitzen i les tasques de cura es poden realitzar en comunitat.

Seure al carrer

Però les interaccions de dones no només s'han donat en espais especialment dissenyats amb aquesta finalitat. La bona arquitectura, aquella funcional i que acull totes les persones i activitats, és feminista. Un exemple d'això el podríem trobar si traiem el cap al carrer. La típica estampa d'un grup de dones grans assegudes, reunides al carrer, xerrant, ens prova que el lloc on seuen probablement sumarà un gran nombre de qualitats feministes, ja que el resultat ho és.

Probablement, perquè les dones hagin decidit reunir-s'hi, serà un lloc amb un cert confort, fresc a l'estiu o càlid a l'hivern, amb vegetació; serà proper a casa, a no més de quinze minuts caminant; i en el camí no trobaran cap gran obstacle per accedir-hi, grans pendents, escalinates impossibles, vies ràpides per al vehicle privat o zones sense visibilitat nocturna. No hi haurà a prop fonts de soroll que no els permetin xerrar. A més, si el lloc no té el mobiliari adequat, permetrà l'apropiació i col·locar elements que el facin més còmode. Permetrà desplegar cadires o una taula. Serà un lloc que els permetrà veure i ser vistes, on tindran percepció de seguretat i se sentiran còmodes. A més, l'espai estarà equipat amb elements com fonts i fanals, és probable que tinguin un bany a prop disponible i podran tenir cura de les seves netes disposant d'espais diversos que permetin diverses activitats alhora.

El fet que hi siguin no només és símptoma de bones qualitats de l'espai, sinó que, a més, afavoreix usos que facilitin el sosteniment de la vida i la socialització de les cures, que és el que busca l'urbanisme feminista. La presència d'aquest grup

Un cartell a una font prohibeix netejar-hi roba

de dones converteix l'espai en un lloc vital, de reunió, que possibilita, a més a més, la socialització de les cures (una assistent porta la seva neta, aquesta a les seves amigues...), amb diversitat d'edats. A més, crea vigilància informal, que és aquella sota la qual et sents segura perquè saps que si ho necessitessis, podries demanar ajuda i rebre-la.

L'arquitectura i l'urbanisme feministes busquen que les cures traspassin les parets dels habitatges i es col·lectivitzin. I anomenar-los *feministes* no implica perpetuar aquests sobre les dones, sinó que reivindica la seva experiència i la de tots aquells col·lectius que des dels marges habiten i construeixen espais. Per posar-los avui al centre com un pilar fonamental amb què construir les ciutats i els edificis perquè totes les persones, independentment de les seves condicions, els puguin viure de forma justa, igualitària i segura. ●

malalletra

Un monstre protegit

El relat de Maria Ferotge

Havia arribat el pitjor mes de l'any, i amb ell, el fred acompanyat d'una humitat que li encongia el cos. L'anunciada gola desagraïda d'unes celebracions que considerava absurdes l'havien tancat durant hores entre els barrots de la cuina del pis on havien signat cinc anys de contracte. Durant tot el matí, els fogons havien romàs encesos, fins que el so de l'avisador donà per finalitzada la cocció. Aleshores, guaità els ciclàmens i les camèlies de la finestra, on més enllà es perfilava la silueta del campanar del poble on s'havien traslladat.

Les celebracions de desembre accentuaven les absències i tot allò que detestava. A part de sotmetre's a les no remunerades tasques de la llar, havia hagut de comprar els regals per a totes les convidades. De fet, no trigarien gaire a arribar, i una vegada més, hauria d'excusar-se quan algú li oferís una copa.

De sobte, mentre retirava les pastanagues, l'api, les xirivies, els cigrons i les patates de l'olla, la porta va obrir-se, acompanyada d'un peluix amb un vestit i el rostre enfadat de la seva filla:

–La Núria m'ha dit que anirà amb la seva família a veure la tomba de la seva àvia. I nosaltres? Per què no anem mai a veure la tomba de l'àvia? –va protestar la nena.

–Perquè no. No hi ha res a visitar. Seu a taula, el dinar està llest! –va sentenciar esquerpament la mare.

Mentre pronunciava aquestes paraules, va pensar en la necessitat de mantenir la distància de la petita respecte a aquell ésser genèticament etiquetat com a progenitora. Després del tràgic accident, l'única penyora que en conservava era una fotografia on apareixia de la mà del també difunt pare, en un turó al sud de Suècia. Els records d'infantesa que tenia d'ella eren els d'una mare disfuncional, que en la majoria d'ocasions restava massa èbria per ser conscient del que succeïa al voltant, o bé, jeia estirada al llit en un acte instintiu

/ MEVAKI

per superar la ressaca del dia anterior. Això sí, era una gran cuinera, un aspecte positiu que reconeixia amb orgull haver heretat.

Quan arribava a casa, la rebuda era sempre malhumorada, d'una sinceritat aspra i burlesca, mancada d'aquell afecte que a les pel·lícules s'espera de la figura materna. No volia jutjar-la i amb el pas del temps creia que la perdonaria. En el fons,

justificava els seus actes amb la creença que alguna ferida emboirava aquella dona amb la destresa emocional atrapada en una botella de ginebra.

En deixar-la òrfena tan prematurament, els esforços per comprendre-la havien disminuït i l'enuig inútil havia augmentat. Només volia apagar el record fins a esborrar-lo.

–Vine, t'explicaré per què no vull anar a veure l'àvia –va dir, tot repen-

sant la necessitat de donar una explicació a la criatura, a qui no se li escapava res.

La nena, aferrada a la fotografia en blanc i negre, on apareixien l'àvia i l'avi, va obrir uns ulls grans com dues taronges.

–Tu cuides aquest peluix com t'agradaria que ho fessin amb tu? –, va preguntar la mare, mentre seia a una cadira i es col·locava la nena damunt dels genolls.

–Sí, molt! –va dir la innocent criatura, abraçant el peluix vestit d'ella sense deixar anar el marc de la fotografia amagada.

–I protegiries el peluix dels monstres que li volguessin fer mal?

–Sí, així! –cridà emocionada la nena estrenyent els punys i arrufant les celles.

–Doncs la teva àvia no va evitar que el monstre que vivia amb nosaltres fes mal al meu peluix –va dir la mare amb un to molt seriós.

La nena, per un moment, va mostrar-se atemorida, fent veure que havia entès el que havia escoltat. Al cap d'uns segons, però, va distreure's amb un anunci que emetien per la televisió i va continuar jugant amb una pilota d'escuma.

Era massa petita per copsar-ne el significat, emmagatzemat a l'inconscient.

Però va créixer molt de pressa i, ja d'adult, va recordar aquella frase. Va provar de desxifrar-la i quan per fi va fer-ho, va comprendre els motius que podien empènyer a l'àvia a viure immersa en les pulsions de mort.

Mentre s'arremangava els canells de la toga per netejar-se les mans al lavabo de la Ciutat de la Justícia, va preveure que la segona sessió de judici contra aquell maleït abusador seria complicada. Després de tants anys, conservava el peluix del vestit, juntament amb la fotografia. Malgrat l'evidència de les proves de què disposava en aquest nou cas, no entenia per què tants monstres encara continuaven protegits. ●

ressenyες

Mirar al passat per a pensar el futur

Elies Boscà

Des de fa un temps, són diverses les veus que aposten per anar més enllà de la visió catastrofista que ens assalta cada volta que intentem pensar un horitzó a mitjà-llarg termini. Quantes voltes hem sentit que ens és més fàcil imaginar la fi del món que la del capitalisme? Tot i això, a principis del segle passat ja aparegueren exemples de productes culturals que es van atrevir a fer-ho. Un d'ells és *Estrella Roja*, escrit el 1908 pel polifacètic Aleksandr Bogdànov.

Traduït al català per Laia Perales i amb pròleg de Joan Palomares, acaba de ser editat per Sembra Llibres. La història planteja la construcció d'un estat socialista a partir d'un viatge a Mart de Leonid, el seu protagonista. Tant la tecnologia que allí es trobarà com el mateix viatge interplanetari fan que el llibre siga molt avançat, en introduir elements que no serien realitat fins passat un bon temps.

La part central del relat radica en l'organització social que l'autor ens planteja, síntesi del seu ideari polític, en un context d'una forta efervescència política a l'imperi rus, el seu territori natal. En ella, la ciència jugarà un paper fonamental en el seu desenvolupament. A més, se'ns descriuen àmbits clau relacionats amb l'educació, l'art, la sanitat, el feminisme, etc., els quals acabaran configurant una societat idíl·lica.

Tot i això, els seus habitants hauran de fer

front a problemes ben presents també hui en dia, com l'escassetat de recursos i la sobrepopulació del planeta.

Al remat, ens trobem davant d'una novel·la cabdal dins el gènere de la ciència-ficció que, a banda d'esdevindre visionària en molts aspectes, ens aporta un poc de llum davant la desesperança que sovint ens assola. ●

NARRATIVA

Estrella Roja

Aleksandr Bogdànov
Sembra Llibres
206 pàgines

El món ferotge de Cassandra

Miriam Tijani

Cassandra viu a Atenes, a una casa gran al costat del que avui és l'Antic Palau Reial, amb la seua àvia Safo, la seua nina Flora, la cuinera Faní, els seus tiets i Petrus, el majordom i un dels llops d'aquesta història. Seguim la seua veu a les palpentes mentre desconfigura l'univers adult que l'envolta per mitjà d'una intermitència de records de vida, abans de començar l'escola.

El cau en el que hem entrat com si perseguíem un conill blanc esdevé de sobte un túnel per on caurem a tota velocitat mentre ens enxampen memòries desordenades -algunes d'elles esgarrifoses-, dissoltes, de vegades, fins i tot en to humorístic, entre elements fantàstics i cançons infantils, indesxifrables o indistingibles els uns de les altres, de manera que quan l'escoltem no podem establir un límit clar entre el que és real i el que és producte de la imaginació voraç de la protagonista.

En aquesta primera novel·la, publicada després de la caiguda de la junta militar d'extrema dreta que va governar Grècia entre 1967 i 1974, Margarita Karapanou ens obre una finestra perquè observem amb cautela escenes quotidianes de la vida d'una xiqueta, mentre dialoga a través d'aquest personatge, alhora càndid i sinistre, amb ella mateixa i amb el món, sobre la mort, la fe religiosa, els abusos sexuals -que viu en la seua pell-, la societat

i la política, amb un llenguatge directe, però ple de sentits ocults d'una manera que només es pot descriure com horripilant.

Karapanou exposa sense remordiments les pulsions dels personatges, que combinen sobtadament l'anhel i el rebuig més absoluts, i les desplega amb un ritme més ferotge que qualsevol llop. Un exemple d'això és la relació de Cassandra amb sa mare, absent la major part del temps, amb qui s'escriu cartes que intercalen enyorança, rancor, ràbia i crueltat tot alhora i abans d'arribar al primer punt i seguit.

La Cassandra evadeix amb enginy les insistències de la seua àvia, que li demana que aprenga a ser una dona com Déu mana i, mentrestant, converteix el seu context immediat en un joc constant. En alguns passatges, deixa que les lectores decidim com volem completar aquestes vinetes de supervivència amb les informacions tàcites sobre el que està ocorrent, per a, arribat el moment més inesperat, descriure despiadament escenes en què ella mateixa reproduïx també la violència i els abusos dels quals ha sigut víctima.

Així, a través de la mirada de Cassandra, l'autora construeix un relat fractal, a vegades translúcid, sobre un món violent i corrupte que es relata des de la innocència, amb una veu preescolar que, tanmateix, es llegeix esfereïdora amb ulls adults. Aquests desitjos

NARRATIVA

La Cassandra i el llop

Margarita Karapanou
Traducció: Mercè Guitart Ribas
Les Males Herbes
(2022)
199 pàgines

fervents i eficaços dels adults, els animals i fins i tot els elements naturals que habiten el món de Cassandra, estructuren uns capítols breus, però tan precisos que després d'un parell d'hores de lectura assedegada fan dubtar a la lectora de si ha tornat a agafar aire des que va començar a llegir la primera frase. ●

ENFORTIM
L'ECONOMIA
SOCIAL I
SOLIDÀRIA

#subvencionsESS

DONEM FORMA *al* FUTUR

ET SUBVENCIONEM FINIS AL
80% DEL TEU PROJECTE

INFORMACIÓ DE LA CONVOCATÒRIA
I PRESENTACIÓ DE PROJECTES
DURANT EL MES DE MARÇ

INFORMACIÓ
PROVISIONAL

barcelona.cat/economiasocial

Ajuntament de
Barcelona

/ DEBORAH HOAG

“L'autorepresentació dels evangèlics és daltònica, no veuen el color”

Àlex Romaguera

Kristin Kobes

Du Mez,
historiadora

Es calcula que un 15% de la població estatunidenca és evangèlica, i entre la comunitat blanca que combrega amb aquesta confessió cristiana, el 81% va votar a Donald Trump el 2016. Per a Kristin Kobes Du Mez, aquestes xifres mostren el poder de l'evangelisme conservador, al qual acusa d'haver manipulat la història per propagar els ideals més retrògrads. “Creuen que totes les lleis haurien d'estar alineades amb aquests principis”, denuncia Du Mez. Professora d'Història i Estudis de Gènere a la Universitat de Calvin (Michigan), el seu llibre *Jesús y John Wayne: Cómo los evangélicos blancos corrompieron una fe y fracturaron una nación* (Capitán Swing, 2023), ha remogut l'opinió pública del país. Ella ho ha pagat amb amenaces, però això no l'ha privat de continuar assenyalant els perjudicis que l'evangelisme blanc provoca arreu del món.

Quan t'interesses per l'evolució de l'evangelisme?

Va ser el 2004, mentre donava classes a la Universitat de Calvin. Allà vaig observar que els estudiants tenien com a referència llibres de Wild at Heart, un corrent evangèlic que presenta Déu com el guerrer que ha creat l'home a la seva imatge i semblança. Això explica l'entusiasme de molts evangèlics per operacions militars de Washington a l'estranger.

Fan una interpretació interessada de la fe?

El que hi ha hagut és una manipulació deliberada de les escriptures originals, que comença als anys quaranta i es consolida arran de la guerra freda.

Com s'articula?

Primer, amb la creació, el 1942, de l'Associació Nacional d'Evangèlics, a través de la qual aquests sectors entren als centres de poder per cridar els estatunidencs a unir-se contra el comunisme, de qui afirmen que representa l'antidéu, l'antifamília i el sentiment antiamericà. I després, ja a la dècada dels seixanta, quan els evangèlics del sud, majoritàriament blancs, ataquen el feminisme, la comunitat negra i les protestes pacifistes davant la guerra del Vietnam. Els consideren una amenaça per a la societat i l'Amèrica cristiana.

De quina manera els combaten?

S'involucren al Partit Republicà, que a partir d'aleshores assumeix l'agenda segons la qual l'enemic es troba a l'exterior, però també a l'interior del país. Són la gent d'esquerres, les feministes, els musulmans, els negres i els humanistes laics, contra els quals inicien una guerra cultural que consisteix a manipular la vida de Jesús i exacerbar la figura de la masculinitat agressiva. Ens venen a dir que, per defensar la fe, la família i la nació, cal un home testosterònic i agressiu.

Tothom recorda a George W. Bush declarant la guerra en nom de Déu. És fruit d'aquesta influència?

Els seus assessors evangelistes l'empenyen a cap al discurs de la guerra preventiva i, en termes culturals, a exhibir una suposada amenaça per la supervivència de l'Amèrica cristiana.

Amb què compten per desplegar aquesta guerra cultural?

Un dels actors és l'Associació de Llibreters Cristians, que també controla emissores de ràdio, revistes i televisions evangèliques. Mitjançant aquest i altres aparadors, converteixen en herois a John Wayne o al mateix Jesucrist i oculten les etapes en què el cristianisme ha exclòs els negres, els immigrants i els grups ètnics. Tot per autorepresentar l'evangelisme com una religió bondadosa. Una autorepresentació que és daltònica, no veuen el color.

Fomenten una visió unívoca dels Estats Units?

Formulen un nacionalisme cristià pel qual només hi ha dues categories: ells, que són els veritables fundadors de la nació, i la resta. I clar, a partir d'aquest esquema, donen suport a Donald Trump. Un polític, que, si bé contradiu els principis morals que diuen defensar, representa per a ells l'home disposat a tot per restaurar l'Amèrica blanca cristiana.

No hi ha cap moviment que ho estigui qüestionant?

Tenim una esquerra evangèlica formada per joves que ho intenta. Però encara és minoritària i poc influent en el conjunt de la societat, que en la seva majoria participa de la retòrica que els valors de la dreta republicana són el reflex de la voluntat de Déu. És preocupant, perquè Steve Bannon i altres ideòlegs conservadors estan propagant aquesta cultura teològica entre els líders ultres d'altres indrets del món. ●